Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвулелиниң органы

1925 чылда үндезылеттинген

1975 чылдың июнь 15, воскресенье

№ 139 (9822)

Өртээ 2 коп.

ШУПТУ СОҢГУЛДАЖЕ!

ТАЙБЫҢ БОЛГАШ СОВЕТ КИЖИЛЕРНИҢ ААС-КЕЖИИ ДЭЭШ

Соңгукчуларның эш Л. И. Брежнев-биле ужурашканы

Июнь 13-те Кремльдиң Съездилер ордузунга Москваның Бауман соңгулда округунуң соңгукчуларының РСФСР-ниң Дээди Совединин депутадынга кандидат Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединин Чиңгине секретары Леонид Ильич Брежнев-биле ужуражырынга холбашкан соңгулда мурнунуң хуралы болган.

Хуралдың киржикчилери эштер Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, А. А. Гречко, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, П. Н. Демичев, Б. Н. Пономарёв, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, В. И. Долгих, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев оларны диңмиттиг адыш часкап уткаан.

Оларның-биле кады президиумда — ССРЭ-ниң Дээди Совединин Президиумунуң Даргазының оралакчылары, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвулелиниң Даргазының оралакчылары, ССРЭ-ниң Дээди Совединин палаталарының даргалары, СЭКП МХК бюрозунуң болгаш Моссовет күүскомунуң кежигүнери, партия, совет, хөй-ниити организацияларының ажылдакчылары, бүдүрүлгениң мурнакчылары, шериг начальниктери, эртемнин болгаш культураның ажылдакчылары.

Соңгулда мурнунуң хуралын СЭКП Бауман райкомунуң бирги секретары В. Н. Макеев ажыткан. Бөгүн Бауман районунуң ажылчы чоннарында, бүгү москвачыларда сеткил хайныышкыныг болгаш өөрүшкүлүг болуушкун — бистер Россия Федерациязының Дээди Совединин депутадынга кандидат СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Леонид Ильич Брежнев-биле ужуражып тур бис деп, ол чугаалаан.

Совет кижилер депутаттары чоннуң эрге-ажыктарын илерейлеп турар боттарының өзулуг төлөөлекчилери кылдыр көрүп, күрүне эрге-чагыргазының дээди органнарынче боттарының Ада-чуртунуң эң эки оолларын болгаш кыстарын, Коммунистиг партияга, оон улуг идеаллдарынга бердинген. Ленинниң херээ дээш, совет улустуң аас-кежин дээш ыныны демиселчилер бис деп чүвени бадыткап көргүскен кижилерни дешидин турар.

Эвилелдешкен республикаларның Дээди Советтериниң депутаттарынга боттарының бир дугаар кандидаттары кылдыр совет кижилер, бистиң Төрээн чуртувустуң чечекте-лиишкинниң дугайында, совет кижилериниң аас-кежиниң болгаш чаагай чоруунуң дугайында Коммунистиг партияның үргүлү сагыш салыышкыны дээш кызыгаар чок бүзүрелин болгаш өөрүп четтиргенин онзалап демдеглевишаан, партияның болгаш чазактың удуртукчуларын улуг сорук киринишкин-биле адаанар. Депутаттарга кандидаттар кылдыр мурнакчы ажылчыннар болгаш колхозчулар, интеллигенцияның төлөөлекчилери, Совет Армияның болгаш Флоттуң дайынчылары база дешиттирген.

Чоннуң кандидаттарының аразында бир дугаарларның баштайгызы кылдыр Леонид Ильич Брежневти адаан.

Эргим Леонид Ильич, найысылаалдың Бауман соңгулда округунуң талазы-биле Россия Федерациязының Дээди Совединин депутадынга кандидат кылдыр бадыладыр деп Силерниң берген чөпшээрелиннер дээш бистерден сеткил, чүректин хамыдыдан өөрүп четтиришкиннің сөстерин хүлээп ап көрүңер.

Коммунизмнің чедишкиниг тургузуп турар бистиң чуртувустуң чедишкиннеринге кайгамчык улуг роль Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединиң Чиңгине секретары, Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүнеиниң, делегейнин коммунистиг болгаш ажылчын шимчээшкининиң шылгарааңгай ажылдакчызы— Леонид Ильич Брежневке онаажып турар. Совет иниитилелдің, делегейниң революстуг чорудулгазының төөгүлүг хөгжүлдезиниң кайгаар коөр, партияның болгаш улустуң мурнунда турар айтырыгларны ылаптыг-ла эртем бөзөө-биле көрүп шиитпирлээр, кол сорулгаларны онзалап ылгаар, салдынган алыс сорулгаларны чедип алырының ажыктыг арга-хемчегларын тывар талазы-биле билиг мергежил Леонид Ильичиин онзаландырып турар.

Бистиң партиявыс, оон Төп Комитеди, эш Леонид Ильич Брежнев баштаан Политбюро бистиң шитилелившиниң экономиктиг хөгжүлдезиниң кайгамчык улуг планнарын дидимнибиле тургузуп, амыдыралга чайгылыш чок болгаш шудургу боттандырып турар. Партияның экономиктиг политиказының талазы-биле Леонид Ильич Брежневтиң чугааларында болгаш ажылдарында ажыллап кылдынган айтырыглар коммунистиг тургузуушкунуң теориязынга болгаш практиказынга улуг салыышкын боон турар.

Партияда болгаш чуртта тургустунган таарымчалыг, ажылагыйжы байдал, кадрларны хүндүткелдиг-биле көөрү бедик принципиалдыг негелде-биле кады коммунистиг тургузуушкунуң сорулгаларын чедишкиниг шиитпирлээринге арганы берип турар. Бо бүгүнү бис ажылга ленинчи стиль деп адаар бис. Чүнүн-даа мурнунда ындыг стиль Леонид Ильич Брежневтиң бодунуң хөй талалыг ажыл-чорудулгазын тодаргайлаан турар.

Бистиң партиявыс, бистиң улузувус эш Брежневти масслар-биле сырый каттышкан, оларның дуржулгазынга болгаш билиңге даянын турар, кижилерни каттыштырып шыдаар уңелиг билиглиг, оларның хүженишкиннерин турун турар сорулгаларны шиитпирлээриңче уткан билир, негелдиг удуртукчу, сагыш човалыг удуртукчу, кичээнгейлиг, чымчак сеткилдиг болгаш човаачал кижи кылдыр билип турар.

Бистиң партиявыстын, оон дайынчы штавының — эш Леонид Ильич Брежневке баштаткан ленинчи Төп Комитетти, Политбюроның идепкейлиг ажыл-чорудулгазы, алызын бодаары болгаш мерген чааганыны Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының бүгү делегейге төөгүлүг хүлээлгезин бистиң чуртувуска коммунизмниң тиилелгезинге чүгле иштики эвес, харын даштыкы таарымчалыг байдалдарны хандырарын чайгылыш чокка болгаш тодаргай сорулгалыг-биле күүседип турар.

Делегей эреназынга социализмге ажыктыг болган өскерлиишкиннерни чогаадыкчы өзу-биле, эртем талазы-биле ханы өөренин көргеш, СЭКП бодунуң XXIV съездизинге бүгү кижи төрелгетенге бодунуң хемчээлинин талазы-биле көстүп көрбөзин ажыл-чорудулганың бүгү делегей планын— Тайбының программазын саналдаан.

Бөгүн бис бистиң партиявыстың Төп Комитединин, Леонид Ильич Брежневтиң кончуг улуг күженишкиннери кайгамчыктыг түүлелдерни берген деп чоргаарал-биле болгаш өөрүп четтиришкин-биле чугаалап болур бис деп, оратор чугаалаан. Тайбының программазы бүгү чуртларның ажылчы чоннарының сеткил-сагыжынче орукту тып ап, империализмниң эжелекчи бодалдарынга моондак боон, чидиглениишкиниң чавырлыышкынын делегей хөгжүлдезиниң колдап турар угланыышкыны болдурупкан.

Ленинчи орук-биле хажыы чокка чоруп, социализмниң ажы-дүнмалышкы чуртты тайбынның шимчеш дивес шивээзи, делегейнин революстуг хөгжүлдезиниң күчүлүг күжү болу берген.

Леонид Ильич Брежнев тайбын дээш демиселге үргүлчүнүн күженишкининиң эргежок чугулазын онзазы-биле демдеглеп турар. Оон чаа бадыткалы болза, Леонид Ильич Брежневтиң май 8-те Тиилелгениң 30 чыл оюнга турасскааткан байырлыг хуралга чугаазында, СЭКП ТК-ның, Дээди Советтиң Президиумунуң болгаш Совет Эвилелиниң чазаанын «Улустарга, парламентилерге болгаш чазактарга» Кыйгырышында идип үндүрген чаагай сеткилдиг, тургузукчу, бодунуң төөгүлүг логиказының талазы-биле эң-не илергей болгаш маргыш чок саналдары болган.

Ол документилерде тайбын кожа-хелбээ догуниаашкынның ленинчи принциптериниң үндезининге янзы-бүрү социал системаларлыг күрүнелернин харылзааларының улам ынай хөгжүүрүнүн оруктары тодараттынган.

Ада-чурттуң Улуг дайынынга совет улустуң Тиилелгениин 30 чылының байырлалдарының хүнүнде тайбын дээш демиселдин сорулгазы боттарының амы-тынын Черге тайбының болгаш чөптүг чоруктуң тиилелгези дээш берген бистиң улузувустуң миллионмиллион алдарлыг солдарының болгаш кыстарының өлүм чок турасскаалы кылдыр чаа күш-биле чаңгыланып үнген.

Тайбының программазын ажылдап кылырынга, ону боттандырарынга эш Брежневтиң бодунуң хүүда кирген улүү кончуг улуг.

Бистиң чуртувустуң амыдыралында амгы, тоску беш чылдың доозукчу чылы онза политиктиг үткa-биле долдунган деп, В. Н. Макеев уламчылаан.

Беш чылды чедишкиниг доозарының сорулгалары, СЭКП ТК-ның апрель Пленумунуң партаының XXV съездизин чыылдырар, дугайында шиитпири, Ада-чурттуң Улуг дайынынга Тиилелгениң 30 чыл оюнга турасскааткан байырлалдар совет кижилериниң политиктиг идепкейлиин болгаш күш-ажылчы чаа көдүрлүүшкүнүн болдурган. Коммунистиг партияның эзлчеглиг съездизинге төлептиг ужуражыры дээш бүгү улустуң социалистиг чарыжы хүнүнүн-не калбарып турар.

Силерниң-биле ужуражылга хүүнге чедир, эргим Леонид Ильич, районуң үлетпүү беш чылдың дөрт чартык чылының онаалдаларының күүселдезин бүдүрүлгениң иниити хемчээлиниң, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүвүүн талазы-биле беш чылды иниитизи-биле долу күүсеткен.

Москваны коммунистиг өзүнүң үлегерлиг хоорайы болдурар талазы-биле сорулга боттанын турарын оратор чугаалаан. Найысылаалды чаартырының болгаш хөгжүдериниң чиңгине планын өзүгаар бистиң хоорайның иниити хевири өскерлин, үлетпүр черлериниң тудуглары, чаа-чаа чуртталга кварталлары кылдынын турар.

Найысылаалдың эң хоочун районнарының бирээзи — бистиң Бауман район база-ла чалыыткаттынып турар. Россия Федерациязының Дээди Совединге сөөлгү соңгулдадан бээр уе иштинде 900 муң дөрбелчин метр ажыг чуртталга шөлүн туткан, районуң 90 муң ажыг ажылчы чоннары чаа квартиралларны алганнар.

Бо бүгү болза, СЭКП ТК-ның болгаш Совет чазактың ажылчы чоннарын амыдыралчурталгазының дугайында хүн бүрүде сагыш салыышкыны-дыр деп көрүп турар бис. ССРЭ-ниң болгаш РСФСР-ниң Дээди Советтериниге Бауман соңгулда округундан хөй чылдарның иштинде депутат боон келген Леонид Ильич Брежневтиң бо талазы-биле хуулда ачы-хавыяазы дыка улуг болгаш ол соңгукчуларның бүзүрелин кажан-даа алдарлыы-биле бадыткап келген.

В. Н. Макеев найысылаалдың Бауман соңгулда округунуң бүгү соңгукчуларының өмүнээзиндея, бүгү москвачыларның мурнундан эш Л. И. Брежневке СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары бедик албан-хүлээлгезиниге үре-түңнелдиг ажылдаарын, быжыг кадыышылды болгаш коммунизм тургузуушкунунуң сорулгаларын шиитпирлээринге, социалистиг дем каттыштырылгазын, делегейниң коммунистиг база ажылчын шимчээшкинин быжыглаарынга, бүгү делегейге тайбың дээш демиселге улуг-улуг чаа чедишкиниерлиг болурун күүсээн.

Депутатка кандидаттың бүзүреттирген кижизи — санаага-анализ машиналары кылыр заводтуң демир хоюглакчызы коммунистиг күш-ажылдың шаныышы В. В. Пушкарёвага сөс берген.

Бистиң хөй национальдыг Төрээн чуртувустуң эвилелдешкен республикаларының Дээди Совединин депутадынга баштайгы кандидаттары-биле кады СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Леонид Ильич Брежневти, СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнерин, Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың өске-даа улуттукчуларын адаышаан, чон болза бистиң партияның дайынчы штавы — ленинчи Төп Комитетке боттарының кызыгаар чокка бердингенин илереткеннер — деп, чугаалаан.

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүнеиниң, делегейниң коммунистиг болгаш ажылчын шимчээшкининиң шылгарааңгай ажылдакчызы эш Леонид Ильич Брежневте Бауман районуң ажылчы чоннары РСФСР-ниң Дээди Совединге боттарының депутадының кандидаалынга чаңгыс үн-биле адаанар.

В. В. Пушкарев чыылганнарга Л. И. Брежневтиң партийжи, күрүне болгаш хөй-ниитичи ажыл-чорудулгазының дугайын чугаалаан.

Леонид Ильич Брежневтиң бүгү амыдыралы, оон могат чок, хөй талалыг ажыл-чорудулгазы — Коммунистиг партияның херээнге, Төрээн чуртка, совет улуска бараан болгаш чайыннанчак үлегер-чижээ боон турарын ол демдеглээн.

Леонид Ильич Брежнев СЭКП ТК-ның Чиңгине секретарының бедик албан-хүлээлгезин күүседип, коммунистиг тургузуушкунуң өндүр улуг планнарын амыдыралга боттандырар, партияның ленинчи иштики болгаш даштыкы политиказын ажылдап кылгаш, боттандырар талазы-биле улуг ажылды кылып турар. Ол партияның мурнунга, улустуң мурнунга кайы хире бедик харысалгалыг болурунуң үлегер-чижээн көргүзүп турар. Шылгарааңгай организакчы талаитызы-биле, бистиң иниителдің хөгжүлдезиниң айтырыгларын эртемге үндезилеп ханызы-биле көөр, совет кижилериң амыдыралын билириби-биле, партийжи принципиалдыг болгаш негелделиг чоруу-биле, улустуң чаагай чоруунуң дугайында үргүлчүнүн сагыш салыышкыны-биле онзаланып турар.

Леонид Ильич Брежнев — тайбың дээш, СЭКП-ниң XXIV съездизиниң ажылдап кылганы Тайбың программазын боттандырып чоруларын дээш могат-шылгат чокка демисежин турар. Аңаа делегейниң «Улустар аразында тайбыны. быжыглаары дээш» Ленинчи шаңналын тывыскан.

Эш Брежнев бүгү совет кижилериниң улуг хүндүткелин болгаш ынакшылын чедип алган, бүгү делегейде, делегейнин коммунистиг болгаш ажылчын шимчээшкининде, ажы-дүнма социалистиг чурттарның ажылчы чоннарының ортузунда база улуг хүндүткелдиг боон турар.

Россия Федерациязының Дээди Совединге ам болур соңгулдага бистиң кандидаадывыс, Коммунистиг партияның болгаш Совет күрүнеиниң, делегейниң коммунистиг болгаш ажылчын шимчээшкининиң шылгарааңгай ажылдакчызы, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, бистиң бүгүдевиске эргим Леонид Ильич Брежнев дээш боттарының бадылаашкынчарын бээрянче округтуң бүгү соңгукчуларын бо бедик индирдеп кыйгырар деп улуг хүндүткел кандидаттың бүзүреттирген кижизинге, меңээ таварышты деп, В. В. Пушкарёв чугаалаан.

Оон соонда Москваның телевизия эртем-шинчилел институдунуң директору, ССРЭ-ниң Күрүне шаңналының лауреады С. В. Новаковский, Бауман районуң № 325 школазының башкызы М. Н. Соколова, «Моссантехтудуг-3» трестин № 68 тудуг эргелелиниң слесарьлар бригадыр Алдарын үш орденниериңң эдилекчизи И. С. Герасимов, Москваның Бауман аттыг дээди техникти училищезиниң студентизи Л. М. Потеряхина чүве чугаалаанар. Олар соңгулда кампаниязының үезинде Коммунистиг партияның иштики болгаш даштыкы политиказын, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Леонид Ильич Брежневке баштаткан оон Политбюрозунуң хөй талалыг, тодаргай сорулгалыг ажыл-чорудулгазын бүрүн деткип, бүгү улустуң үүлдүгзүнүн турары чаа күш-биле илерей үнген дээрзин онзалап демдеглеп турганнар. Чүве чугаалаан кижилер доозукчу чылдың болгаш беш чылдың онаалдалары чедишкиниг күүсеттинген турар, ажылчы чоннар партияның XXV съездизин бистиң улуг Төрээн чуртувустуң аллары дээш бүдүрген чаа-чаа үүлелери-биле уткуур дээрзин боттарының коллективтериниң өмүнээзинден төрээн партиязының Төп Комитедин бүзүредип турганнар.

Бижыын үе-шаг болгаш амыдырал хынап көрген коммунистиниң болгаш партия кежигүнү эвестериң блогунуң кандидаттары дээш Бауман соңгулда округунуң бүгү соңгукчулары боттарының бадылаашкынарын чаңгыс эп-сеткилдиг бээр дээрзинге бижыг бүзүрелин чүве чугаалааннар илергейлээннер.

Л. И. Брежневке сөс берген. Хуралдың киржикчилери ону диңмиттиг, үр адыш часкап уткаан, шупту турун келген.

СОВЕТ ДЕМОКРАТИЯНЫҢ БАЙЫРЛАЛЫ

Советтерге соңгулдалар хүнүн бистиң Төрээн чуртувустуң ажылчы чоннары совет социалистиг демократияның хөгжүлдезиниң чайыннанчак илерели, бүгү улустуң политиктиг улуг байырлалы кылдыр демдеглээр чаагай чаңчылдыг. Бөгүн бүгү совет кижилер, оон иштинде Тываның ажылчы чоннары, байырлалдыг байдал-биле шиметтинген соңгулда участоктарынга келгеш, Советтериниң чаа чыыжына коммунистиниң болгаш партия кежигүнү эвестериниң бузулбас блогунуң кандидаттары дээш боттарының бадылаашкынын берип турар.

Эвилелдешкен болгаш автономнуг республикаларның Дээди Советтериниге, ажылчы чоннар депутаттарының чер-чер Советтериниге соңгулдалар бөгүн чедишкиниг эртер дээрзиниң ылаптыг магадыллалы соңгулдаларга белеткел кампаниязының бүгү уе-чаалаларында тодазы-биле илерей келген. Советтерге соңгулдаларга бүгү белеткелдер, бүгү чурттаазы ышкаш, бистиң республиканың база-ла СЭКП-ниң XXIV съездизинин төөгүлүг шиитпирлерин амыдырала чедишкиниг боттандырар, СЭКП ТК-ның партияга, совет улуска Кыйгырынга боттуг ажыл-херек-биле харылаар, тоску беш чылдың болгаш ооң доозукчу чылының планныг даалгаларын, социалистиг хүлээлгелерин долдур болгаш ажыр күүседир дээш ажылчы чоннарының күш-ажылчы политиктиг бедик көдүрлүүшкүнүнүң байдалында эрткен.

Республиканың ажыл-ишчилериниң чуткулдуг күш-ажылынын түңнелинде үлетпүр продукциязын сайгарарының беш айлар планы 101,6 хуу күүсеттингей. Күрүнеге мал продуктуларын садарының чартык чыл планы эштин 60,4 хуу, сүттүү 82,6 хуу күүсеттинген. Күрүне мурнунга бүдүрүлге талазы-биле хүлээлгелерин үлегерлиг күүседип турар бүдүрүлгелериниң, колхозтарның, совхозтарның болгаш коллективтериниң саны көвүдээн.

Ийи дакпыр орденниг Совет Тываның соңгукчулары Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының, Совет күрүнеиниң иштики болгаш даштыкы политиказын бүрүн үүлдүгзүнүп, СЭКП ТК-ның эш Л. И. Брежневке баштаткан Политбюрозунуң ажыл-чорудулгазын бедин-биле үнелеп турарын, ленинчи партиязынга, социалистиг күрүнезинге кызыгаар чок бердингенин Тиилелгениң 30 чылының байырлалында, соңгулда мурнунуң хуралдарынга сеткил-түрээниң хапызындан илергейлеп келген. Ол болза бөгүнгү соңгулдаларның чедишкиниг эртериниң ыне демдээ-дир.

Партия Төп Комитединиң апрель Пленумунуң шиитпирлери, ылаңгыя СЭКП-ниң XXV съездизин чыылдырар дугайында медээ, соңгулда мурнунуң хуралдарынга партияның болгаш чазактың удуртукчуларының чугаалары ажылчы чоннарының угаанбодалын хайныктырып, политиктиг, күш-ажылчы бедик көдүрлүүшкүнүн болдурган. соңгулдаларга белеткелдерге чаа, сорук киирикчи утка-шынарны синиргген.

Совет кижи бүрүзү бөгүн коммунистиниң болгаш партия кежигүнү эвестериниң бузулбас блогунуң кандидаттары дээш бадылап тура, Төрээн чуртунуң күүү-шыдалын улам быжыглаарынга, улустуң чаагай чоруун улам бедидериңе болдунар-ла хөйну кылырын, Советтериниң болгаш эрге-башкарылга органнарының ажылын улам сайыраңгайжыдарынга үлүүн киирерин, төрээн Коммунистиг партиязының эзлчеглиг XXV съездизин эң төлептиг уткуур дугайын хандыр бодап турар.

Совет социалистиг демократия кандыгдаа буржуаз демократиядан миллион катап демократчы дээр дугайында ленинчи сөстер соңгулда кампаниязының үезинде чайыннанчаа-биле база катап бадыткаттынган. Бөгүн соңгулданың бүгү чорудулгазын, ажыл-херээн ажылчы чоннар боттары соңгулда комиссияларында боттарының хөй муң төлөөлекчилерин дамчыштыр удуртуп, башкарып турар. Олар соңгукчуларның ол улуг бүзүрелин алдарлыы-биле бадыткап шыдаар-даа!

Бистиң чуртувуста эрге-чагырга ажылчы чоннар депутаттарының Советтериниң нүүрү-биле ажылчы чоннарның холуунда турар. Назы четкен хамааты бүрүзү Советтерге соңгудар болгаш соңгуур бүрүн эрелиг, Советтериниң депутаттарынга боттарының төлөөлекчилерин дешидер. Оон боттуг чижээн бистиң республикадан бо соңгулдаларда дешиттирген РСФСР-ниң Дээди Совединге депутаттарының 2 кандидаттарының, Тыва АССР-ниң Дээди Совединге депутаттың 125 кандидаттарының, чер-чер Советтериниң депутаттарынга 3511 кандидаттарның янзы-бүрү национал болгаш социал составы херечилеп турар. Бадылап турар кандидаттарывыс коммунистиниң болгаш партия кежигүнү эвестериниң бузулбас блогунуң кандидаттары. Ол дээрге партия кезээде совет улус-биле кады, аңаа чонга бараан болурундан дээдиг чүве чок дээрзин, Коммунистиг партиязын совет улус хүлээп көрүнгеи, шылгаттынган авангарды кылдыр хүлээп көрген дээрзин база катап бадыткап турар.

Советтериниң чаа чыыштарын хевирлеп тургузар хамааты улуг хүлээлгени бөгүн күүседип турар бис. Совет кижи бүрүзү ол хүндүлүг, харысалгалыг хүлээлгезин алдарлыы-биле күүседип, шупту-зу бадылаашкынга киржир, бистиң төлептиг кандидаттарывыс дээш бадылаашкынын бээр дээрзинге чигзиниг турбас.

Бөгүн бис Коммунистиг партиявыстың, Төрээн чуртувустуң улам ыцай чечекте-лиишкини, совет улустуң чаагай чоруу, делегейте тайбың дээш бадылап турар бис. Бистиң бадылаашкынарывыс тоску беш чылдың, оон доозукчу чылының планнары доолдур болгаш ажыр күүседип, СЭКП-ниң XXV съездизинге төлептиг белектиг ужуражылы, төрээн Тывавыс улам шапкын хөгжүн турзун деп хамааты кижиниң үүү. Советтерге чагыы болур.

ШУПТУ СОҢГУЛДАЖЕ!

Эш Л. И. БРЕЖНЕВТИҢ чугаазы

Эргим эштер!

Хүндүлүг москвачылар!

Мени Россия Федерациязының Дээди Совединин депутадынга кандидат кылдыр баа катап дешиткен Бауман соңгулда округунуң ажылчы чоннарынга чүректиг ханызындан өөрүп четтиргенимни илередирим хамыктың мурнунда чөпшээрел көрүңер. Силерниң бүзүрелиңерге мен ленинчи партияның политиказын, оон Төп Комитединиң ажыл-чорудулгазын чүүлдүгзүнүп көрүп турарынар ол деп көрүп тур мен.

Маңаа чүве чугаалаан бүгү эштерге — бүзүреттирген кижи Виктор Викторович Пушкарёвка, а ол ышкаш эштер Новаковскийге, Соколовага, Герасимовка, Потеряхинага — мээн дугаймда чылыг өстерни чугаалааны дээш ак сеткилбиле өөрүп четтирип тур мен.

Ол сөстер хөй-ле үүлдерни менээ даандырып турар. Эргим эштер, совет улустуң эрге-ажыктарынга, Ленинниң партиязының херээнге, коммунизмнин херээнге бараан болуру мээң бүгү амыдыралымның утказы боон келген болгаш боон-даа турарын силерге бүзүредип тур мен,

Бөмбүрзектиг дешилгелиг бүгү кижилериниге тайбың болгаш кижи төрелгетениң аас-кежин дээш демиселдин демдээ болу берген бистиң алдарлыг найысылалывыстың районнарының бирээзинден депутатка бадыладыр деп турарымга чоргаарланып тур мен.

Москва чогум кандыг болур ужурлугул деп бодап турганыысты бүгү улус утпаан боор деп идеген тур мен. Москваны коммунистиг өзүнүң үлегерлиг хоорай болдурар сорулганы күүседир дээш Москваның парторганизациязы эвээш эвес ажылды кылган. Москва бодунуң онзагай төөгүлүг овур-хевирин хевээр артырбышаан, шалыкыы өскерлип, эки-кылдыр өскерлип турар. Найысылалды хөгжүдерниң херээнге Төп Комитет болгаш чазак моон-даа соңгаар эң-не чаагай кичээнгей салыр апаарын силерге бүзүредирин күзеп тур мен, эштер.

Эштер! Сөөлгү хүннерде бистиң партияның ТК-зының Политбюрозунуң бүгү кежигүнери, Политбюро кежигүнүне кандидаттар болгаш секретарьлары шупту-зу «соңгукчулар мурнунга чүве чугаалаан болгай. Оларның чугааларынга иниитизи-биле бистиң чуртуң амыдыралының хөй талаларын көргүскен. Оларның чугааларында иштики болгаш даштыкы-даа политика талазы-биле ТК-да бистиң иниити шугумувусту, ТК-ның Политбюрозунуң шугумун айтып турар.

Биске күрүне эрге-чагырганың органнарынга соңгулда бүрүзү болдунуң онзагай чоруу-биле эртип, бодунуң үезиниң байдалдарын көргүзүп турар. Чурттуң бүгү-ле республикаларында боон турар амгы соңгулда кампаниязы беш чыл доостун, совет кижилер боттарының Коммунистиг партиязының XXV съездизин уткуурунга белетхеним турар үеде эртип турар.

Тоску беш чылдың барык-ла дөрт чартык чылы эрткен. Ол дээрге партияның, бистиң ажылчын аңгының, көдээ ажыл-агый ажылдакчыларының, интеллигенцияның болгаш бүгү улустуң СЭКП-ниң XXIV съездизинин салган төөгүлүг сорулгаларын күүседир дээш күженишкиниг, чогаадыкчы ажыл-ижиниң чылдары болган. Ынчангаш бистер: съездиниң айыткан бүгү угланыышкыныларынга улуг ажылдар кылдынган, чугула чедишкиннер чедип алдынган деп чугаалаар-даа эргелиг бис, эштер. Бистер коммунистиг тургузуушкунуң оруунга улуг базымны кылган бис. Съездиниң ажылдап кылган шугумунуң шыныын амыдырал боду-ла бүзүредип бадыткаан.

Тоску беш чылдың дөрт чылының иштинде бистиң чуртка үлетпүр продукциязын кылып үндүреринин иниити хемчээлиниң үштүү биринден хөй катап улгатканындан бистиң үлетпүрүнүң өзүлдезиниң хемчээли, оон быжыг туруштуу көстүп турар. Оон-биле кады үлетпүр продукциязының өзүлдезиниң бештин дөртүнден хөй кезиин күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн улгаттырарының күсе-

(Уланчызы 3-кү арында).

ЧЕЧЕКТЕЛГЕН СОВЕТ ДЕМОКРАТИЯ

Соңгулдадан соңгулдага чедир

ЧАЛЫЫ ХООРАЙ

Тыва Автономнуг Совет Социалистиг Республиканың найысылалы — Кызыл аныяк хоорайларның бирээзи. Бистиң хоорайывыс Совет эрге-чагырганың чылдарында шапкын хөгжүп эгелээн. Ылаңгыя тоску беш чылда, РСФСР-ниң болгаш Тыва АССР-ниң Дээди Советтериниң амгы чыылдазының — соңгулдадан соңгулда чедир үениң иштинде Кызыл хоорайның хөгжүлдезиг, чаагайжыдылгазы, чурттакчы чоңу дыка өскен.

Хүн бүрү өзүп, мандып орар чалыы хоорайның шапкын хөгжүлдези Коммунистиг партияның, Совет күрүенің ленинчи национал политиказының Тываның хөгжүлдезиниң дугайында ада сагыш салышкынының ачызы, социалистиг демократияның хөгжүлдезиниң, акы-дүнма бүгү совет улустуң дузаламчызының боттуг үреттүцилери дээрзин бөгүн, соңгулда хүнүнде, кызылчылар өөрүшкү-биле демдеглеп турар.

Кызыл хоорайның ажылчы чоннары Коммунистиг партияның, Совет күрүенің иштики болгаш даштыкы политиказын бүрүн детки вишаан, СЭКП-ниң XXIV съездизиниң шиитпирлерин, тоску беш чылдың планныг даалгаларын күүседир дээш эрткен дөрт чылдарда багай эвес ажылдаан.

Үлетпүр продукциязын бүдүрүп үндүрериниң ниити хемчээли дөрт чыл дургузында 37,8 хуу өскен. Үлетпүр продукциязын бүдүрер талазы-биле республикага хоорайның үлүг-хуузу 62,9 хуу четкен. Тудугга капитал салыышкыны 33,8 хуу, а кой фондуларны ажыглалга киирери 61,9 хуу өскен. Хоорайның ажылчы чоннарының, ылаңгыя тудугжуларының күженнишкиниг ажылының түңнелинде дыка хөй чаа бүдүрүлгелер, оларның аразында даарныла комбинады, идик септээр чер, элеватор, «Тудуг кезектери» комбинат дээн чергелиг улуг бүдүрүлгелер ажыглалга киирген болгаш он-он бөдүрүлгелер чаартынган, алгыттынган.

Дөрт чыллың планныг даалгаларын сүт комбинады, Улуг-Хем ыыш үлетпүр ажылагыйы, алгы заводу, типография дээш өске-даа бүдүрүлгелер ажыв күүсеткилээн.

Найысылалдың чурттакчы чонунуң өзүп турары-биле холбаштыр чурттага бажыңнарының тудуу ажок калбарып турар. Эрткен дөрт чылдың иштинде чурттага бажыңзырын ажыглалга киирери 1970 чыллаазындан 82,3 хуу өскен ийикпе, оон ниити шөлү 130 муң дөрбелчин метр четкен. Моон ачызында найысылалда 3800 ажыг өг-буле чаагайжыды туттунган чурттага бажыңнарынче көжүп киргилээн.

Соңгулдадан соңгулдага чедир үениң дургузында хөй санныг каш каат, чылыг, чырык бажыңнар туттунган, амгы үеним-биле планнаттынган он ийиги квартал болгаш дөртку микрорайон тургустунуп турар. Чурттага тудуунуң болгаш хоорай ажыл-агыйының талазы-биле бистиң хоорайывыстың келир үези дыка солун болгаш кедилиг дээрзин дөмдеглээри чугула. Моон соңгаар Кызыл амгы үеним хоорайларының төлевилелин ёзугаар хөгжүүр апаар.

Республиканың болгаш хоорайның улус ажыл-агыйынга көскү черни транспорт бүдүрүлгелери эзлеп турар. Тоску беш чылдың дөрт чылдарында чүүк сөөртүлгези дыка өскен болгаш эрткен чылын 5300 муң тонна чүүктү дажыглаан, 340 муң пассажирлерни аргыштырган. Хоорайның тудуг организацияларының материал-техниктиг баазазы быжыгып, тудуг-монтаж ажылларының хемчээли 21 миллион рубль четкен ийикпе, 1970 чылга деңнээрге 22 хуу өскен.

Хоорай Советиниң эрткен чыылдазында соңгукчуларның хөй чагыглары киргеп адырлар болур садыг, хоорай чаагайжыдылгазы, чоннуң амыдырал хандырылгазы болгаш чурттага-коммунал хандырылгазы дөрт чылда бурунгаар улуг базымны кылган. Хоорайның чаагайжыдылгазынга көрдүнген акша-хөрөңгилерни шиңгээдип алыры дөрт чылда 55 хуу өскен. Чүгле чылыг шугумун тудларынга безин 1,5 миллион рубль шиңгээттинген.

Хоорайның аян-шинчизи экижин, чаагайжыттынган кудумчулар, скверлер, кварталдар өзүп орар. Ленин шөлү, Ада-чурттуң даймындан эзи келбээннерге турескаал чаны, Бай-Хаак аллеязы ыышкан чараш черлер кызылчыларның чоргааралы апар чоруур.

Наймысалдың культура болгаш уруглар албан черлери эрткен дөрт чылда калбарып, сайыраан. Школаларда уруглар өөренир олуттар 1284-ке, школа назы четпээн уруглар албан черинде олуттар 560-га, эмнелгеде оруннар 380-ге немей өскен. Политехниктиг институттуң филиалы, эртем-шинчилеллиг лабораториязы ажыттынгылаан.

Дөрт чыл дургузында чаа школалар, уруглар ясли-садтары, бүдүн эмнелге хоорайжыгажы, онкология диспансери, амгы үеним чаа магазиннери дээш өске-даа культураның, садыг, амыдырал хандырылгазының черлери туттунган болгаш ажыглалда киргеп.

Үстүнде чедишкиннер дээш, ылаңгыя 1974 чылда бүдүрүлге талазы-биле бедик көргүзүглери дээш, Кызыл хоорай СЭКП Төп Комитединиң, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЦСПС-тиң болгаш ВЛКСМ ТК-ның шилчиир Кызыл Тугу-биле шаңнаткан.

СЭКП ТК-ниң декабрь Пленумунуң шиитпирлериниң, СЭКП Төп Комитединиң партияга, бүгү совет улуска Кыйгырымга база улуг Тиилелгениң 30 чыл өөнга сорук киргеп кызылчылар доозукчу чылдың планныг даалгаларын долдур болгаш ажыр күүседир дээш чыл эгезинден бээр эрес шудургу ажылдап келгеш, соңгулда хүнүнге күш-ажылчы белектиг ужурашкан.

1975 чылдың беш айларында хоорайның үлетпүр бүдүрүлгелери, тудуг, садыг организациялары, амыдырал хандырылга бүдүрүлгелери планныг даалгаларын эки күүседкен. Үлетпүр продукциязын бүдүрүп үндүрериниң планы 101,7 хуу, беш айларның продукциязы сайгарарының планы 102,1 хуу күүсеттинген болгаш плаңдан ажыр 336 муң рубльлин продукциязын күрүнеге киргеп. Тудуг организациялары тудуг-монтаж ажылдарының планын 102,3 хуу күүсеткен. 12891 дөрбелчин метр чурттага шөлүн ажыглалга киргеп. Садыг организациялары болгаш амыдырал хандырылга бүдүрүлгелери планнарын ажыр күүсеткен. Социалистиг чарышка эки көргүзүглерни алгы заводу, аэропорт, Кызыл-садыг, «Тыва юдээ тудуг» трестиң автобаазазы, «Кызылчэс тудуг» эргелеги, даараныла фабриказы, Каа-Хем хөмүр-даш разрези болгаш өске-даа бүдүрүлгелер чедип алган.

Беш чылдың эрткен үезинин дургузунда хоорайның ажылчы чоннарының угаан-бодал болгаш чогаадыкчы ажыл-чоруулга талазы-биле өзүп турары база өөрүнчүг. Амгы үеде хоорайда 250 кижи хууда беш чыл планын күүседипкен болгаш онгу беш чылдың үлүүнде ажылдап турар. Оларның аразында алгы заводунуң ажылчыны эш Гавриченко, чолаачылар Вюзин, Галайко, Ак-оол, Маров дээш өскелердаа бар. Хоорайның ажылагый хөгжүлдезинге хоорай Советинин дооступ турар чыыжының депутаттары биче эвес үлүг-хуузуи киргенин өөрүп четтиришкин-биле демдеглээри чугула.

СЭКП ТК-ның декабрь Пленумунуң негелделеринге дүүштүр ап көөр болза, хоорайның улус ажыл-агый хөгжүлдезинде четпестер, чедир ажыглаттынмаан курлавырлар ам-даа хөй. Хоорайның бүдүрүлгелеринде үүгле социалистиг хүлээлгелерин эвес, харын планныг даалгаларын безин күүсеттейн турар чердер бар. Тудуг, чаагайжыдылга хөрээнде, амыдырал хандырылгазында-даа шынгыы четпестер бар дээрзин чугаалаар херек.

Ынчангаш хоорай Советинин чаа чыыжы, хоорайның бүгү ажылчы чоңу тоску беш чылды, оон доозукчу чылын бедик көргүзүглерлиг доозар, СЭКП-ниң эзлчеглиг XXV съездизин төлептиг уткуур дээш улам күженишкиниг ажылдаар ужурлуг дээрзин бөгүн, соңгулдага киржип, бадылаашкынын берип турган, бодаар ужурлуг бис.

Ш. КУУЛАР,
Кызыл хоорк үүскомунуң даргазы.

УЛУГ-ХЕМГЕ — ЕНИСЕЙГЕ ЭРГЕЛЕНИП...

Тываның тудугларынга хереглээр ыышты калбак-делгем Улуг-Хемнеп бадырып турар бис. Кызылдан Тожуда Ырбанга чедери белен эвес. Океанче киир аккан Енисейге эжиндирип, оон каас чаражынга эргеленип, сүгнуң шаптараазының оруктарын эртип, ажылдап чоруурга солун-даа-дыр. Дөш өрү пароходтуг чүткүдүүшкүн. Аар-салам агымнар. Ногаан аргалар. Бо бүгүнү ыры-шоорлуг эртип турар бис. Тожуже куруг маңнатпас бис. Ол ырак районнуң ажыл-агыйларынга, чоңунга хереглээр аар чүктер бистиң сугга эштир техникавыска чудуртүнер.

Бурунгу Енисейге — Улуг-Хемге эжиндирип деп чүве совет демократияның, хостуг чаагай чурттагавыстың ачызы-дыр деп, аңаа чоргаарланыр бис. Ам болуп эртип турар соңгулдаларга бистиң ажылчын коллектививис күш-ажылчы чедишкиннерлиг ужурашкан. Бо чылгы салдадыышкына белеткеливис эрткен чылдыындан-даа эки болган. Чылдың беш айларының бүгү-ле көргүзүглери 100-тен өрү хууларга кээп үскен.

Шаандакы дег чединмес чүве ам кайда боор. Аргаяштты, черле чүнү-даа машина-техника-биле дажыглаар. Чижээ, бистиң бригадавыс бир келирде-ле хөй кубометр ыышты эккээр-дир. Соңгулдаларга бодувустуң мурнувустан депшидип, соңгуп турар депутаттарывыска берип турар чагыгларывыстан бүдүн-бүдүн хоорайлар, суурлар төрүттүнүп турар. Бистиң салдаткан ыяжывыс ол бүгү оран-суурларны тударынга ажыглаттынар.

Ажылчынның нүүрү бар деп чугаалажыр болгай бис. Ол ылап-ла ындыг. Ажылчын аңгының нүүрүндеи депшиткен депутаттарывыстан бис белен чүведен эккелицер деп өрбайн, боттарывыстың күш-ажылчы үлүүвүстү киирип, оларга дузалап турар бис. Бо соңгулдада бодувустуң организациявыстан Кызыл хоорай Советиниң депутадының кандидадынга ажылчын эживис Марат Агбаанович Ашак-оолду депшиттивис. Бо хүнде ону база чоннуң оон-даа өске төлептиг оолдар, кыстары дээш бадылаар бис. Улуг-Хемниң хем-ажыглаа району 1961 чылда-ла тургустунду. Ол-ла чылда Ашак-оол-биле кады маңаа ажылдап киргеп мен.

Ажылчынның ады бедик. Шынап-ла ол ат-биле чорааш, бо бүдүрүлгениң хоочуннарының санынга кирдим. Социалистиг чарыштың тилекчилериниң аразында болдум. Эжиндиришкин эгелээнден бээр чүүк сөөртүрүнүң даалгазын 139 хуу күүсеттим. Моон мурнунда депшидип алган депутадывыс база мактадып турду. Оон дузазын көрдүвүс. Чаа теплоходту бо чазын Красноярскиден чедирип келиримге, ону меңээ башкартып каан. Ол 150 аът күштүг техника-дыр. Оон-биле Ырбанче соңгулдага чедир каш-даа рейс кылдым.

Ажылчынның бедик адынга шуптувус чоргаарланыр бис. Кадайым мында повар. Ооллдарывыстан: Александр—капитан, Владимир — штурман, Виктор—рулевой-моторист. Ажылчын өг-бүленің Улуг-Хемге күш-ажылчы эжиндиришкиннери соңгулдалар хүнүнге төлептиг белек болур.

Николай НУГИС,
Улуг-Хем пароходствозунуң хем-ажыглаа участогунда теплоход башкарыкчызы.

ШКОЛАЧЫЛАРГА БЕЛЕК

Тываның ном үндүрер чери болгаш республика типографиязы соңгулдалар мурнунуң социалистиг чарыжынга киришкеш, күш-ажылчы тинлелгени чедип алган. Бо чылдың июнь 13-те бо ийи коллективтиң ажыл-ишчилери школаларга хереглээр өөредилге номнарын парлап үндүрериниң күрүне планын хуусаа бетинде күүседипкенин рапорттаан.

Күрүне планын күүседиринге типографияның өрүүр, парлаар цехтериниң ажыл-ишчилериниң улуг үлүү кирген. Олар кыска үеним дургузунда школаларга хереглээр 12 аңгы аттыг өөредилге номнарын чуруккаасталгалыг кылдыр бүдүрүп үндүрген. Ол хамык номнар 165 парлаар ама. Оларның ниити тиражы 136 муң экземпляр болган.

БИСТИҢ ҮЛҮҮВҮС

«Кызыл тараачын» совхозтуң Туран сүт-бараан фермазының коллективи соңгулдалар хүнүн күш-ажылчы белектиг уткуур дээш кызымак, шудургу ажылдаан. Ферма күрүнеге сүт садарының беш чыл планын бо чылдың майда-ла ажыр күүседипкен. 5566 тонна сүт садар турган, херек кырында 5637 тоннаны саткан. Ам бистин саанчыларывыс онгу беш чылдың үлүүнде ажыдан турар.

Бо доозукчу чылда саанчылар боттарынын ортузунга чарышты калбартпышаан, бар аргаларны, курлавырларны ажыглап тургаш, багай эвес түннелди чедип алган. Чартык чылда 5726 центнер сүт садар тургаш, беш айлар дургузунда 5260 центнерни дужаалывыс.

Ферманың чедип алган бедик көргүзүглеринге бистиң мурнакчы саанчыларывыс улуг үлүг-хуузун киирген. Маная бир дугаарында Тамара Ивановна Матинаны адап болур. Фермага ниитизи-биле бир инекке онаштыр беш айларда 1055 кг сүттү саган турда, мурнакчы саанчы Тамара Ивановна инектен-не 1789 кг сүттү саап алган. Оон ынай Мария Александровна Сат инектен-не 1337 кг, Зоя Александровна Седипей — 1271 кг сүттү саган. Мен бодум бир инекке онаштыр 1352 кг сүттү беш айларда сагдым.

Бистиң бедик көргүзүглерни чедип алырывыска социалистиг чарыш улуг идигни берген. Туран фермазы «Көк-Тей» совхозтуң фермазы-биле чарыштыр. Көк-тейжидер бирги кварталдың түннелинде бистиинге аалдап чораан. Бис канчаар ажылдап, белик көргүзүглерни канчап чедип ап турарывысты оларга чугаалап, ажылывысты көргүстүвүс. Оларнын арга-дуржулгазын бис база сонуургадывыс. Удурдедир хынажыр, арга-дуржулгазын солчур чорук ажылга улуг идиглиг болур чүве-дир. Доозукчу чылдың бирги чартыы доостурга, бис Көк-Тей фермазынга аалдап баар деп турар бис.

Кыш берге-даа болза, бистиң фермавыска сүт саалдазы кудулаваан. Бо чылдың беш айларында эрткен чылдың ол үезинден 29 тонна сүттү хөйну бүдүрдүвүс. Ам өөрүсиген үнүп эгелээн. Инектерни ийи кезек черде чайлаглады берген. Оларны одарга барып саар. Ынчангаш сүт улам-на көвүдеп турар.

Соңгулдалар хүнүн бистиң фермавыс ындыг көргүзүглерлиг уткаан.

Г. ПАВУНДУК,
саанчы.
Бии-Хем район.

ААС-КЕЖИИ

Чуртка бир-ле дугаар чаа Конституцияны хүлээп алган соонда Советтерге болган баштайгы соңгулдадан эгелээш, дараазында соңгулдаларга шуптузунга киржип, улуг Төрээн чуртувустуң чечектелишкини дээш бадылап келген мен. Советтерге баштайгы соңгулда болгандан бээр эрткен дөртен чыгам чылларда чуртка кайгамчык улуг өскерилгелер болгулаан. Ону карап-биле көрүп, эвээш биче-даа болза, үлүүн киржип, чурттан келген кижи бөгүнгү бедиктен хая көрүүрге черле магалыг. Улуг Октябрьның чаалап бергени аас-кежиктиг чаагай чурттагланы ленинчи партияга удуртурган Совет күрүне камгалап турар.

Совет улус, делегейниң делешилгеге ынакшылдыг чону немец фашистиг эжелекчилерни чылча шапкандан бээр Тиилелгениң 30 чылын чоокта чаа демдеглээн. Ала-чурттуң Улуг дайыны эгелеп турда 20 хар ажып, № 3483 госпитальга баштай санитаркалап, дайын доостурунуң сөөлгү чылдарында медицина сестраладым. Дайынның кадыг-дошкуу чылдарының эгезинден төнчүзүнге чедир Төрээн чуртум дээш чаңгыс-ла ол коллективке ажылдап келдим.

Поварлап ажылдап турганым уруглар садындан назы-харым айы-биле пенсияже үдеттирдим. Оон бээр үш чыл чедип тур. Бистиң уруглар садының кижизиткеннери-ле хөй.

Аныяктарның аас-кежии, кыргыннарның амыр-дыштыг чаагай чурттагланы дээш бадылап тура, делегейге быжыг тайбыны, улустар аразында найыралды быжыглаар дээш бистиң депутаттарывыстың могаг чок ажылдаарын күүзөрдир мен.

М. КАЗАНЦЕВА.
Кызыл хоорай.

ТУГУВУСТУҢ АДЫ ДЭЭШ

Тоску беш чылдың тодарадыкчы чылы—1974 чылда республиканың көдээ Советтериниң аразынга калбарган социалистиг чарыштың түңнелдерин ёзугаар бистин Балгазын көдээ Совет ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунга чедишкиннерлиг болганы дээш СЭКП обкомунуң, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш облпрофчөвүлеллиг шилчиир Кызыл тугун чаалап алган. Ол дээрге биске улуг ат-алдар болбушаан, улуг харысалганы хүлээндирип турар шаңнал.

1973 чылдың соңгулдазындан бээр бистиң көдээ Советтиң девискээринде эзээн чаартылгалар болгулаан. Ол бүгүге Балгазын көдээ Советке соңгукан депутаттар улуг рольду ойнаан. Советтиң күүскомунуң болгаш оон доктаамал комиссияларычың кылып чорудар ажылдарын баш удур ыяк планнаан, оларның ыяап-ла күүседиргеи турарын чедип ап келген.

Көдээ Советтиң доктаамал комиссиялары улуг ажылды кылып келген. Эң ылаңгыя эштер М. П. Бурдаков, Р. А. Тверетин, Е. В. Назарова, А. М. Астанина болгаш өскелериндеа удурткан доктаамал комиссиялары көдээ ажыл-агый, социалистиг корум-чуруумну камгалаар, чаагайжыдылга болгаш орук тудуунуң талазы-биле үре-түнелдиг ажылдаан. Көдээ Советтиң төвү Балгазының болгаш өске-даа чурттакчылыг черлериң овур-хевири үргүлүү чаартынып турар. Чурттага тудуу калбарган. Чүгле 1974 чылда безин 1941 дөрбелчин метр чурттага шөлүн ажыглалга киргеп болгаш 81 муң 873 рубльлин септелге ажылдарын кылган. Суурларны ногаанчыдары-биле 3572 чаңаң ыыштарны олурткан.

Балгазын көдээ Советтиң девискээринде турар 5 чурттакчылыг черлерде 16 бүдүрүлге, организация черлери тургустунган. «Революцияның чалбыжы» совхоз эң улуг ажылагый боон турар. Оон ажылворудулгазынга бистиң депутаттарның киржилгези биче эвес дээрзи билдиңгир. Бо ажыл-агый 1974 чылда күрүнеге чер болгаш мал ажылының продукциязын садарының планын күүсеткен болгаш бо чылды база-ла багай эвес эгелээн. 11260 гектар шөлге часкы хову ажылдары майның 25-те бүрүн доозулган.

Совхозтуң мал ажылының талазы-биле көргүзүглерин демдеглээр ужурлуг. Эрткен күүзүн ниитиниң малынга четчир чемнерни белеткеп, ону камныг чарыгдаанындан бүгү чүзүн мал хур кыштаан. Мал ажылының продуктуларын бүдүрүп, күрүнеге садар болгаш чаш тел алыр талазы-биле бо совхоз районнуң мурнакчыларының одуруунда кирип турар. Чижээ, Красноярвка фермазы бо чылын ниитизи-биле 14313 центнер сүттү бүдүргеи. Ол болза эрткен чылдыындан 3124 центнер хөй-дүр. Хойжуларның көргүзүү база-ла эки боон турар. Оларның аразында калбарган социалистиг чарышка хоочун хойжу эш И. П. Сафонов-тиилеп, бо чылын төрүүр чүс хойдан-на 142 хураганны алган. Соңгулда хүнүнге күш-ажылчы чедишкиниг ужуражып турар чер болгаш мал ажылының мурнакчыларын хөй алап болур бис.

Республиканың бүгү черлери-биле бир демей, бистиң көдээ Советтиң ажылчы чоннары СЭКП ТК-ның партияга, совет улуска Кыйгырымга сорук кирбишаан, социалистиг чарышты улам калбартып, тоску беш чылдың доозукчу чылын бүгү көргүзүг талазы-биле чедишкиннерлиг доозар, партияның XXIV съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга боттандырар дээш бүгү күжүн харамаанмайн ажылдаар.

Ф. БЛАГИНИН.
Таңды районнуң Балгазын көдээ Советтиң күүскомунуң даргазы.

ЧУРУКТА: Кызыл хоорайның аныяк соңгукчулары — солагай таладан Урана Хертек, Мая Ондар, Вера Керман, Света Ушдан, Роза Барба. Ленин орденниг тудугжу Августа Ивановна Ельшованың бригадазында бо шеверлекчилер Кызыл партизанар кудумчузунда 40 аал ишти чурттаар беш каат бажыңныг 12 квартиразында шеверлел ажылдарын соңгулдалар хүнүнүң бүдүүзүнде доозунканнар.

О. ОХЕМЧИКТИҢ фотозу.

СОҢГУУРУ—АЛДАР-ДЫР

Коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң бузулбас блогунуң тиилелгези дээш соңгулдага бир-ле дугаар киржип турарым бо.

Бодум Кызылдың садыг-кооператив училищезинің кулинария салбырының бирги курузунда өөренип турар мен. Бистиң чуртувуста ажыл бүрүү үндүлүг болгай. Бодумнуң ажылдаар мергежилимге ынак болгаш сонуургалдыг мен. Кулинария салбырында колдуунда-ла уруглар өөренип турар. Бирги курстуң «Б» бөлүүнде 25 кыс бар бис. Өөренип, чурттап турар байдалывыс таарымчалыг. Бистиң болукте А. Чебодаева, А. Баргев, Л. Быкова олар эш-өөрүнге улегерлиг болгаш эки өөренип турарлар. Башкыыс Надежда Васильевна Кокорина биске кулинария талазы-биле быжыг билигни берип, ниитиниң чемненилге черлеринге бодун культурлуг ап билир чаңчылдарга өөредип, өөредилге шагындан дашкаар солун ажылдарны чорудуп турар. Ажданныг аъш-чемни кылып билири болгаш чонну хүндүлеп, оларга бараан болуру, ылаңгыя хөрээжен кижилерниң чаагай чаңчылы, буянныг хөрээ деп бодаар мен.

Бистиң өөредилгевис бир янзы тургустунган. Бир неделя өөренгеш, дараазында неделяда хоорайның столовааларынга практикалап ажылдап турар бис. Удаваа будурулге практиказыс эгелээр. Ынчан Дус-Хөлде быштанылга чериге барып, ында кадыыр экижидип турар чонга бараан болур бис.

Соңгулда хүнү дээрге-ле байырлал болгай. Ынчан кижи ада-иезиниң, дүнмаларының дугайында чайгаар-ла бодап көөр. Аъам, ачам—Жданов аттыг совхозтуң ажылчыннары, акыларым Андрей биле Владимир Совет Армияның хүрээлениде шериг албаны эртирип турарлар. Дүнмаларым Зоя биле Чечек бо чылын 10-гу классты доозуп, күрүне экзаменнери дужаап турарлар, ийи бичии дүнмам садикте. Аңыларым Төрээн чуртувусту камгалап турда, артканнары ажылдап, өөренип турар — аас-кежиктиг өг-буле-дир бис деп бодап көөр мен.

Н. ДОЛАА.

ЫНЧАНГАШТЫҢ ЫНАК-ТЫР МЕН

Соңгулда хүнү—бистиң чуртта чоннуң база бир чаңчыл болган байырлалы апарган. Бо чылгы соңгулда Ада-чурттуң Улуг дайынынга совет улустуң алдарлыг Тиилелгезиниң 30 чыл өөнга демдеглеп эрткен чылында болгаш бодунуң шуурганыга ажылчын, тараачын болгаш солдат депутаттарының баштайгы Советтери тыптып келген бирги орус революциянның чеден чылының төөгүлүг үезинде эртип турары бо. Ол ыышкаш ук кампания тоску беш чылдың доозукчу чылында базы СЭКП-ниң эзлчеглиг XXV съездизиниң бүдүүзүнде эртип турар. Ынчангада эрткен чылларда чедип алган чедишкиннеривиске сеткил өөрүп, чаа сорулгаларже хөй-зат киреп келгеш, чүрек долган чоргаарадыг өөрүшкүнү чүгле шулук-биле мынчаар чугаалаксаңчыг-дыр.

Хүнүң улуг түңнел көрүп, өөрүп, ханып,
Күзел-сорук хөөнү киргеп чадаган дег,
«Бурунгаар-ла, бурунгаар!» деп ындын алып,
Булгандырып эртип орар мурнакчы бис.
Даарта хүннүң чурттагланы,
Дадаганзаг туруп болбас ынаныштыг,
Тайбың ажыл мурнувуста,
кый деп турда,
Тайзы баспас, кошкак тутпас
соруктуг бис.
Партия ынчалдыр өөредип каан,
Партия ынчалдыр чапчыктырган,
Партия ынчалдыр баштап бар чор,
Ленинчи партияга
Ынчангаштың
Ынак-тыр мен!

Чоннуң аразындан төлептиглериниң төлептии болуп шылгаран үнгеп, ынаныштыг төлээлекчилеривисти — оолдар, кыстарывысты эрге-чагырга органнарынга чаңгыс кижи дег соңгуп тур бис. Оларның аразында саанчы, тудугжу, тудугжу дээш кымнарны чок дээр. Бо хүн хамааты кижи бүрүзү коммунизмни тургузуп турар өөдүр улуг Совет күрүенің демократиязынга, оон күжүнге, оон ыыныныга улам-на бүзүревишаан, тиилелгеден тиилелгеже аппар чыдар партия, чазаның удуртулгазын чүректің хаңызындан чеспүнүп турар.

Бөгүн, соңгулда хүнүнде, өөрүшкүвүстү, чоргааралывысты, хелир үеге бүзүрелдивисти, эвилелдивисти боттарывыс-ла көрүп тур бис. Бо улуг, эвилелдиг күштүн үнер дөзү чүдел? Совет демократияда. Совет хамаатызы кижиниң хоойлуларда быжыглап каан соңгуур, соңгулар, ажылдаар, өөренир, дыштанар эргелериниле. Бодап-даа көрүңерем. Бөгүн РСФСР-ниң Дээди Советиниң депутадының кандидады дээш бадылаашкынывысты берип турарывыс эш А. И. Галайко дээрге бөлүүн чоланчы кижидир. Моон алгаш көөрге-ле, хамааты кижи бүрүзү күрүне башкарар, оон хөрээнге киржир эргелиг. Соңгуттуруп турарларының аразында хөй национаддарның төлээлекчилери бар, ол дээрге ленинчи национал политиканың, акы-дүнмалышкы чоруктун амыдыраада боттанышкынының херечизидир.

Коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң бузулбас блогунуң кандидаттары дээш соңгуурувуска-ла. Төрээн чуртувустуң улам ынай чечектелишкини, коммунистиг тургузуушкунуп чедишкиннери болгаш өг-буле бүрүзүнүп аскежии дээш бадылаавывыс ол болур. Мону биргээр чугаалаарга, хамааты кижи төрүттүнүп келгеш-ле, социалистиг коллективке өзүп-доругун, ол ниитилелдің чаа кижизи кылдыр каңнаалыр. Ынчангаш келир үеністиң чагай чоруун бо хүннерде тургузуп турарывыстаа ол.

Бисте маадырлар, улустуң алдарлыглар, шалыпчылар дээш хүндүлүг аттар-ла хөй. А нелерге шаңнал, деткимче, кыраанныарга пенсия тыпсырыы, инвалидтерге чиигелде, деткимчени бөгүн ыыттавайн баар арга чок.

Мындыг ниитилелге, мындыг үеде ажылдап, чурттаксаваадаа арга чок, харын-даа мырдаксаңчыг:

Хоойлуларда совет чуртум
хоойлузу дег,
Хостуг, шыныг, ындыг хоойлу кайда-даа чок,
Дээди шыныың хоойлузун
мактап ырлаан
Делегейде мен дег чоргаар
хамааты чок!

Чаартыкчы, чогаадыкчы үндезиниг бистиң социалистиг амыдыралывыс, боттуг бүлүжүвүс чыл келген тудум хүн келген тудум, улам-на чаартынып, онгу маңнайлыг, улуг сорудгалар көдүрүп, хөй-зат киирип турар. Бөгүн аныяк соңгукчулар ол сорулгаларның дугайын хандыр бодавышаан, соңгулда харажактарынче бадырлар. Салгакчыларның улажылгазы, ыларның эстафетазы тиилелгеннин-биле үргүлчүлеп турар.

РСФСР-ниң болгаш Тыва АССР-ниң Дээди Советтериге, ажылчы чоннар депутаттарының чер-чер Советтериге бөгүн болуп эртип турар соңгулда бистиң күчүвүстү, бистиң чаңгыс эвилелди, ленинчи партияның тугунун адаанга бистиң сырый каттышканывысты мурнукузу мынаш, база кэтап өндүр чаагайы-биле көргүзер дээрзинге бүзүрелиг мен.

Степан САРЫГ-ООЛ.
Тыва АССР-ниң улустуң чогаадчызы.

Эш Л. И. БРЕЖНЕВТИҢ чугаазы

(Төнчүү. Эгеэн 1-ги арында).

ли-биле чедиш алган бис. Чурттуң экономиказының хөгжүлдезиниң национал өрулга ышкаш ындыг эң-не чугула ниитти көргүүү ол-ла чылдар иштинде 26 хуу өскенин аңда бөө немей чугаалаза чогуур.

Бистиң эвилелдешкен республикаларывыстың шуптузунуң бүзүрелдиг болган шалыпкын бурунгаарлап турары база принципиалдыг ужур-дузалыг бооп турар. Оларның демниг ажылы, оларның сырый калы хөделишкинин XXIV съездиниң салган сорулгаларын шиитпирлээрин идегелдии-биле хандырын турар.

Бистиң республикаларывыстың хайызында-даа үлетпүр хайнышкынны-биле сайзырап, мурнакчы техниканы шиитгээдип турар. Оон-биле чергелештир чурттуң ниити хөгжүлдезинге республика бүрүзүнүң аргаларын улам-на до[illegible]-биле ажыглап турары кончуг чугула бооп турар.

Бистиң көдээ ажыл-агыйывыс база улуг чедишкиннерлиг бооп турар. 1972 болган 1974 чылдар агаар-бойдус тазы-биле дыка таарымча чок болган-даа болза, сөөлгү дөрт чыл иштинде тараның чылда ортумак бүдүрүлгеян мурнундагы беш чылдың ортумак деннелиндең 24 миллион тонна хөй болганын боттарыңар билир болгай силер.

Эрткен дөрт чылдар дургузунда украин болган казахстан тараа дыка көвүдээн. Ол республикаларның тараажыларының тараа бүдүрериниг чедип алган деңнелии бүзүрелдии-биле быжыглаашы онза үнелиг бооп турар. Бистиң хөвең тарыыр бүгү республикаларывыс, бирги эзлчегде Узбекистан, амгы үеде чыл санында-ла хөвеңниң тулган хөй дүжүдүн ап, ол эң үнелиг культураны улам хөйүү ажаап ап турар. Ол—бистиң хөвеңчилеривистиң улуг чедишкини-дир, ынчангаш аңаа өөрүвейн, адыш часкаавайн барын болбас деп чугаалаар мен. Закавказьениң болгаш Молдавияның погаажылары болгаш виноградчылары-даа база чедишкининг бооп турар. Мал ажылы база багай эвес хөгжүп турар. Чижээ, чурттуң колхозтарында болгаш совхозтарында мыйыстыг бода малдың баш саны 10 миллион ажыг азы 14 хуу өскен. Белоруссияда, Прибалтикада болгаш өске-даа республикаларда көдээ ажыл-агый эки чоруп турар.

Амгы үеде чурттуң барык бүгү районнарында мелиорация ажылының чоруп турары келир үеге улуг ужур-дузалыг бооп турар. Ол ажылды Россия Федерациязында база кылып турар. Чижээ, Поволжьеде ол онза калбарган: ында Россияның суггаттыг бүгү черлериниң дөртү көзээ турып турар болгай.

Ынчаарга бо чылдың байдалы кандыгыл дээр болза, республикалар шуптузу тараа болгаш техниктиг культуралары тарыр планны күүседипкен. Дүжүт ажаап алышкыны чоокшулап келген. Көдээниң ишчилери бо харысалгалыг үеде эрткен дөрт чылдарда ышкаш шак-ла ындыг күженнишкининг болгаш организастыг чоруун көргүзери дыка чугула.

Партияның XXIV съездиниң улустуң чаагай чоруун көдүреринің сорулгазынче дыка улуг кичээнгей салганын билир болгай силер. Съездиниң айтышкыннарын өзүгаар бүгү тоску беш чыл иштинде ажылчы чоннарының өрулгалары соксаал чокка өзүп келген, ынга салар бараанар саны өскө көскүү-биле көвүдеп турар. Чуртталга тудуунуң талазы-биле хөй үүлдерни кылып турар. Дөрт чыл иштинде 436 миллион дөрбелчин метр чуртталга бажыңы туткан. Үүле бо чылын безин барык 11 миллион совет кижилер чаа квартираларны алыр азы боттарының чуртталга байдалын өскижидер. Чуртка чуртталга тудуун хөгжүдеринче бистер моон-даа соңгаар эргежок чугула кичээнгейин салыр бис.

Эштер! Бистер силерниң-биле кады ийи хонгаш Россия Федерациязының эрге-чагыргазының дээрги органынга кандидаттар дээш бадылаар бис. Бодунуң революстуг, күш-ажылчы болгаш дайынчы чаңчылдары-биле алдаржаан, аңгы-аңгы улустарның болгаш националлардың-даа акы-дуңма өзүзүнүң үлегер-чижээн делегейге эң-не баштай көргүскен Россия бистиң Төрээн чурттуң коммунистиг өзү-биле чаартылгазынга улуг салыышкынын киирип турар.

Күрүнеңиң салып эп турар тараазының бештиң барык үш хезинин, чуртта эвилдирип турар каңның чартыктан хөй кезии, бисте казып тып турар үүү-ле нефтиниң сезен хуусундан хөөрү Совет Россия берип турар.

Российжилерниң, эң ылаңгыя Москваның болгаш Ленинградтың ажылчы чоннарының дугайын чугаалап турмен, күш-ажылчы эгелээшкинилери бүгү чурттуң деңнежир үлегер-чижээ апаары хөвар эвес. Ынчангаш амгы үеде москвачылар база-ла беш чыл планының даалгаларын ажыр күүседип чоруп турар. Оларның чедишкиннериниг канчап черле өөрүвезин база Москваның партия организациязынга — Москваның болгаш Ленинградтың бүгү ажыл-ишчилериниг оларның ажылы база оларның чедишкиннери дээш канчап хол часкаавазыл.

Бистиң хүнеривистиң эң тодаргай демлектериниг биреези — Соңгу-Барының Сибирьниң нефть талазы-биле байлак районнарының шинкын хөгжүлдези болур. Нефтиниң болган газтың улам өзүп турар тывыжы аңаа нефть болбазыралыр улуг-улуг бүдүрүлге черлерни, химия индустриязын тургузарынга, хоорайларны, автомобиль болган демир-оруктарны тударынга идиг бээр. Ниитизи-биле алырга, эрткен шагда эвэ дүмбей чыткан ыдыг чер ам харакка шуут илейтир-ле чурттуң улуг индустриалдыг району бооп бар чыдар-дыр.

Бо беш чылдың чедишкиннери келир беш чилда улам-на улуг шиитпирлерни хүлээп алырынга, ынчангаш бистиң улузувустуң амыдыралың улам ыңай экижидеринге база-ла улам таарымчалыг байдалдарны тургузуп турар-дыр.

Совет улустуң шиитпирлеп кирип турары кайгамчык улуг сорулгазы болза Россия Федерациязының кара эвес хөрзүнүг зоназының делгем көдээ ажыл-агый районнарын көдүрери болгаш өзүлүг байдары болур-дур деп чугаалап болур бис. Бистер үлетиг үрүүн болгаш көдээ ажыл-агыйның хөгжүлдезиниң онзагай үүлдериниг болган перспективаларынче улам ханылап кирип, бистиң үеде күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү, бүдүрүлгениг фонд эгидилгези болгаш бүдүрүлгениг ажыктын бедидери дээн ышкаш, шак ындыг эң чугула айтыыглар-биле ажылдаан турар апарган бис. Бис бо темаларны ТК-ның Пленумнарынга чугаалажып көргеи болзувуссажок, олар ам-даа аажок улуг ужурдузалыг, ынчангаш мен ону катаптаарындан корттайн тур мен. Чугаа болза бистиң Төрээн чуртувустуң үүле бөгүнгү хүнүнүң дугайында эвес, харын база келир үеэниң дугайында чоруп турардыр. Тыптып кээп турар сорулгаларны биллиг шиитпирлээрни биске немелде байлакшыдды, болдунар аргаларны бээр, оларны улустуң чаагай чоруунга болгаш аскежиннге ажыглаан туруп болур болгай.

Бистиң мурнувуста туруп турар айтыырларның кайгамчык улуг хемчээлдери болгаш нарыны кадрларга улам-на бедик негелделерни салып турар. Бистиң ниитилеливистиң кажигун бүрүзү стаюк чаныда азы комбайн штурвалында турар-даа, эртем ажылы кылыш азы министерство удуртуп турар-даа болза, оон болундан, болдунуң ажыл-чорудулгазындан негелделиг болдуруңңы деңнели бо үениң байдалларында өске болур ужурлуг.

Бистиң бүгү улус ажылагыйывысты хөгжүдериниң кол үндезин айтырыы болза бүгү ажылдың шынарын бедидери ол апарган. Ол чорук бистиң планнарывыстың шынарынга, тодаргайларга, оларның үндезининг болгаш балансылаттынган чоруунга база хамааржыр. Ол чорук бүдүрүлге апарадының эге баштайгы эвеноларындан эгелээш, төп ажылагый органнарынга чедир эргелер башкарарының ажылчорудулгазының шынарынга база хамааржыр. Ол чорук күш-ажылчы сагылга-чурумну быжыглаарынга, бүдүрүп үндүрүп турар, продукцияның шынарын экижидеринге база хамааржыр.

Бистер бурунгаар көрүп, эң-не хөй дээн эгилилгени берип турар эң-не перспективтиг бүдүрүлгелерни хөгжүдеринге саң-хөе болгаш материалдыг хурлавырларны мөөңнеп өөреним алыр, ынап-ла өөреним алыр ужурлуг бис, ынчангаш бис аңаа ынап-ла өөреним алыр-даа бис. Бистер бар турар бүдүрүлге күүлерни улам долу ажыглаар, чиг-эттиг болгаш материалларның чарыгдалын эвэжеңдир, чаз, улам сайзыраңгай технологияны бүдүрүлгере улам дүрген нептерелни шиитгээдир ужурлуг бис. Ол бүгү дээрге ыарын херек дээрзи билдингир, ынчалза-даа ол кылдынган турар ужурлуг. Бистиң дуржулгалыг кадрларывысты болгаш бистиң кайгамчык хөй материал байлактарывысты шын ажыглаары деп чүве ол болур. Ынчанмас болза, ажыл-агыйның ажыктыг чоруунуң дугайында чугаа-соот кылыр турганының дужүү-даа чок.

Эштер! Партияның ТК-ның Пленумнарының шиитпирлери, Төп Комитеттің партияга болган улуска Кыйгыры 1975 чылдың планнарын болгаш тоску беш чылды доллур болгаш ажыр күүседиринче бүгү күштерни мобилизастаар, бистиң бүгү ажылывыстың шынарын болгаш ажыктын бедидер деп кыйгырыг — бо бүгү үүлдер чуртка политиктиг болгаш күш-ажылчы улуг көдүрлүүшкүнүг өскүдүп үндүрген.

Бо беш чылың чылдарында социалистиг чарыы онза күш-биле калбарган. Оон хевирлери-даа, утка-шынары-даа ам дыка хөй үүлдерге чаа бооп, олар чурттуң хөгжүлдезиниң деңнелинге, бистиң келир үеэниң негелделерине тааржып турар. Чаржып турарларның ам барымдаалар негелдези — аңаа-ла хөйүү кылып каары эвес, а харын уламна эки, улам-на камнаглалыг кылдыр кылыры апарган.

Күш-ажылды коммунистиг өзү-биле көөрү дээш кайгамчыктыг, буянныг чаагай шимчээшкин калбарып турар, оон эгелекчилери, харын Бауман районнуң ажыл-ишчилери силер болгай силер. Коммунистиг күш-ажылдың шалыпчызы деп хүндүлүг атты миллион-миллион совет кижилер чоргаарал-биле болгаш төлептин-биле эдилеп турарлар.

Күш-ажылды коммунистиг өзү-биле көөрүнге кижизидериниң кайгамчык улуг ужурдузазын Владимир Ильич Ленинниң айтып чорааны билдингир болгай. Ол шак мынчаар шыңгыызы-биле негеп турган: «Болдунуң хүн бүрү ажылында кандыг-бир чаа үүлдү ажылчын болгаш таравчын масса канчаар херек кырында тургузуп турарынче улуг кичээнгейин салыр. Ол чаа үүл кайы хире коммунистиг дээрзин улам-на хынаар» (ЧДЧ, т. 37, арын 91). Ленинниң ол чагыын утпаан бис, ону эдерип турар бис. Мээн киргенам, Владимир Ильичиниң ол сөстери болдуга шуут хамаарлашкан үүле бистиң партиявыс базаа мурнакчыларның, бистиң бүгү ажылывыстың шынарын экижидериниг болгаш бистиң улузувустуң амыдыралын улам ыңай экижидериниг улаган өзулуг ажыл-херекчи болгаш ажыктыг эгелээшкиннерин бүгү тала-биле мактаарын, деткиирин болгаш нептередирин болдунуң эң чугула хүлээлгези ыллыр санап турар.

Бо чылын совет улус алларлыг стахановчу шимчээшкининиң дөртен чыл оюн демдеглеп эрттирер. Совет ажыл-ишчилериң чаа салгалы баштайгы беш чылдарның маадырларының көдүрүп үндүргеи түгүн бедик тудуп чоруурлар.

Чижээлээрге, шахтёрларның күш-ажыл мурнакчыларының кайгамчыктыг шимчээшкини — механизастаттынган бир арыглаттынган забойдан хонукта-ла мың болгаш оон хөй тонна хемүр-дашты казып тывар дээш шимчээшкин харын ол дугайын чугаалап турар эвес йнен. Ол шимчээшкининң киржикчилери технологтуг болгаш күш-ажылчы сагылга-чурумну шыңгыы сагып, өзулуг күш-ажылчы маадырлыг чорукту, ажылчын дадыгышкыны болгаш бүдүүгениг курлавырларын илередиринге тывынгыр чорукту көргүзүп турарлар дел, партияның ТК-ының шиитпириниде айыткан.

Социалистиг Күш-ажылдың Маадырлары — Кызбасста эш Смирновтуң, Донбасста эштер Мурзенко, Чих болгаш Таценко оларның бригадалары мурнунда чүгле улуг шахталарның коллективтериниң чедип ап болур турганы чедишкинин чедип ап, ам чыл дургузунда хайызы-даа миллион ажыг тонна хемүр-дашты казып тыпканнар.

Мурнакчыларның инициативазы чурттуң бүгү-ле хөмүрдаш бассейннерин хаара туткан. Чарыштын ол чаа хевириниң киржикчилери — дөрт үүс ажыг бригадалар эрткен чылын улус ажыл-ажылынга чер ниитиден казып тывар хемүр-даштың болгаш слачецтерниң дөрттүң бир кезээнден хөйүн бергеннер. Ынчангаш ыдыг бригадаларның саны өзүп турар, шимчээшкин уламна улуу-биле калбарып турар.

Күш-ажылды коммунистиг өзү-биле көөрү деп үүле хөрек кырында ол-дур, эштер! Мурнакчыларның —шахтёрларның дуржулгазын бистиң үлет өгүрүүстүң болгаш ниитизиниг-биле улуг ажыл-агыйының өске-даа ыарларының ажылчы чоннары ажыглаан болур болгаш ажыглаттынган турар ужурлуг дээрзинде чигзиниг чок.

Беш чылдың шалыпчы күш-ажылының мурнуку олуругларында бистиң аныяктарывыс чоруп турар. Дөрт үүс мың комсомолчулар, аныяк ажылыышчилер, он ийи мың комсомолчу-аныяктар коллективтери беш чылдың онаалдаларын шагда-ла күүселипкен. Хөй-хөй алдарлыг ажыл-херектериниң эгелекчилери Москваның, оон иштинде Бауман районунуң комсомолчулары, ынчалары бооп турар. Москва комсомолчуларының стахановчу өзү-биле, коммунистиг өзү-биле ажылдаар деп даңгыраан комсомолдуң Бүгү-эвилел хуралының 48 миллион киржикчилери ынаа-биле деткээннер. Бистиң кайгамчыктыг аныяктарывыска чаа-чаа чедишкиннерни күүселиңер, эштер!

Эргим эштер! Хүн бүрүнүң сагыыг човаашкынынан, бистиң ажыл хүннеривистиң кысчай чогундан бисти долгандыр турар тус-тус фактыларны болгаш болуушкуннарны доктаамал түңнеп күш четпейн турар бис. Совет кижилериң хөй-ниитичи ажыл-чорудулгазының хевирлери бистиң хүнеривисте чүс-чүс болгаш мүңмүң. Бо хүн бистиң ажылчыныыс, совет колхозчуус, совет интеллигент кижи болдуңуң күш-ажылын медереллиг-биле болгаш инициативтиг-биле көөрүнден аңгыда, улам калбак эрге-ажыктар-биле, бодунуң бүдүрүлге черинің, районунуң, областының, республиказының, бодунуң бүгү Төрээн чуртунуң эрге-ажыктары-биле чурттан турар кижидир.

Массаларның идей-политиктиг кижизидилгезиниң талазы-биле бистиң партиявыстың үрүлүү чорудуп турар улуг ажылының тодаргай өрге-түңнелин оон көрүп турар бис. Алызы барын бүгү талаларга бистиң бурунгаар шимчээшкинивистиң шиитпирлиг негелдези харын ажылчы чоннарның идейлиг бүзүрелиниң, политиктиг медереллиниң өзүлдези болур.

Идейлиг болуру дээрге бодунуң күш-ажылын ниити улуг херектиң — коммунизм тургузуушкунунуң кезээ кылдыр медереп билири, шүлүкчүнүң сөстери-биле чугаалаарга, «мээң күш-ажылым мээң республикамның күш-ажылынга каттыжыл турар» деп медереп билири болгаш миниин угаары болур.

Ол үүл дээрге чүгле бодуп бодаар болгаш дөгейлеңчек чорукка, будангай болгаш үендаян чорукка, дужун хараарларның хамаан чок болгаш олчааргак чоруунга эптеш чок болуру-дур.

Ол үүл дээрге бодундан болгаш өскелерден күш-ажылдың сагылга-чурумун эң шыңгыы негээри, шүдүргү, инициативтиг, бүгү күжүн берип ажылдаары-дыр.

Ол дээрге бодунуң социалистиг улуг Төрээн чуртунга ханы ынак болуру база бистиң ажылывыстың шынарын экижидериниг болгаш бистиң улузувустуң амыдыралын улам ыңай экижидериниг улаган өзулуг ажыл-херекчи болгаш ажыктыг эгелээшкиннерин бүгү тала-биле мактаарын, деткиирин болгаш нептередирин болдунуң эң чугула хүлээлгези ыллыр санап турар.

Бо чылын совет улус алларлыг стахановчу шимчээшкининиң дөртен чыл оюн демдеглеп эрттирер. Совет ажыл-ишчилериң чаа салгалы баштайгы беш чылдарның маадырларының көдүрүп үндүргеи түгүн бедик тудуп чоруурлар.

Чижээлээрге, шахтёрларның күш-ажыл мурнакчыларының кайгамчыктыг шимчээшкини — механизастаттынган бир арыглаттынган забойдан хонукта-ла мың болгаш оон хөй тонна хемүр-дашты казып тывар дээш шимчээшкин харын ол дугайын чугаалап турар эвес йнен. Ол шимчээшкининң киржикчилери технологтуг болгаш күш-ажылчы сагылга-чурумну шыңгыы сагып, өзулуг күш-ажылчы маадырлыг чорукту, ажылчын дадыгышкыны болгаш бүдүүгениг курлавырларын илередиринге тывынгыр чорукту көргүзүп турарлар дел, партияның ТК-ының шиитпириниде айыткан.

Социалистиг Күш-ажылдың Маадырлары — Кызбасста эш Смирновтуң, Донбасста эштер Мурзенко, Чих болгаш Таценко оларның бригадалары мурнунда чүгле улуг шахталарның коллективтериниң чедип ап болур турганы чедишкинин чедип ап, ам чыл дургузунда хайызы-даа миллион ажыг тонна хемүр-дашты казып тыпканнар.

Мурнакчыларның инициативазы чурттуң бүгү-ле хөмүрдаш бассейннерин хаара туткан. Чарыштын ол чаа хевириниң киржикчилери — дөрт үүс ажыг бригадалар эрткен чылын улус ажыл-ажылынга чер ниитиден казып тывар хемүр-даштың болгаш слачецтерниң дөрттүң бир кезээнден хөйүн бергеннер. Ынчангаш ыдыг бригадаларның саны өзүп турар, шимчээшкин уламна улуу-биле калбарып турар.

Күш-ажылды коммунистиг өзү-биле көөрү деп үүе хөрек кырында ол-дур, эштер! Мурнакчыларның —шахтёрларның дуржулгазын бистиң үлет өгүрүүстүң болгаш ниитизиниг-биле улуг ажыл-агыйының өске-даа ыарларының ажылчы чоннары ажыглаан болур болгаш ажыглаттынган турар ужурлуг дээрзинде чигзиниг чок.

Беш чылдың шалыпчы күш-ажылының мурнуку олуругларында бистиң аныяктарывыс чоруп турар. Дөрт үүс мың комсомолчулар, аныяк ажылыышчилер, он ийи мың комсомолчу-аныяктар коллективтери беш чылдың онаалдаларын шагда-ла күүселипкен. Хөй-хөй алдарлыг ажыл-херектериниң эгелекчилери Москваның, оон иштинде Бауман районунуң комсомолчулары, ынчалары бооп турар. Москва комсомолчуларының стахановчу өзү-биле, коммунистиг өзү-биле ажылдаар деп даңгыраан комсомолдуң Бүгү-эвилел хуралының 48 миллион киржикчилери ынаа-биле деткээннер. Бистиң кайгамчыктыг аныяктарывыска чаа-чаа чедишкиннерни күүселиңер, эштер!

Эргим эштер! Хүн бүрүнүң сагыыг човаашкынынан, бистиң ажыл хүннеривистиң кысчай чогундан бисти долгандыр турар тус-тус фактыларны болгаш болуушкуннарны доктаамал түңнеп күш четпейн турар бис. Совет кижилериң хөй-ниитичи ажыл-чорудулгазының хевирлери бистиң хүнеривисте чүс-чүс болгаш мүңмүң. Бо хүн бистиң ажылчыныыс, совет колхозчуус, совет интеллигент кижи болдуңуң күш-ажылын медереллиг-биле болгаш инициативтиг-биле көөрүнден аңгыда, улам калбак эрге-ажыктар-биле, бодунуң бүдүрүлге черинің, районунуң, областының, республиказының, бодунуң бүгү Төрээн чуртунуң эрге-ажыктары-биле чурттан турар кижидир.

Массаларның идей-политиктиг кижизидилгезиниң талазы-биле бистиң партиявыстың үрүлүү чорудуп турар улуг ажылының тодаргай өрге-түңнелин оон көрүп турар бис. Алызы барын бүгү талаларга бистиң бурунгаар шимчээшкинивистиң шиитпирлиг негелдези харын ажылчы чоннарның идейлиг бүзүрелиниң, политиктиг медереллиниң өзүлдези болур.

Идейлиг болуру дээрге бодунуң күш-ажылын ниити улуг херектиң — коммунизм тургузуушкунунуң кезээ кылдыр медереп билири, шүлүкчүнүң сөстери-биле чугаалаарга, «мээң күш-ажылым мээң республикамның күш-ажылынга каттыжыл турар» деп медереп билири болгаш миниин угаары болур.

Ол үүл дээрге чүгле бодуп бодаар болгаш дөгейлеңчек чорукка, будангай болгаш үендаян чорукка, дужун хараарларның хамаан чок болгаш олчааргак чоруунга эптеш чок болуру-дур.

Ол үүл дээрге бодундан болгаш өскелерден күш-ажылдың сагылга-чурумун эң шыңгыы негээри, шүдүргү, инициативтиг, бүгү күжүн берип ажылдаары-дыр.

Ол дээрге бодунуң социалистиг улуг Төрээн чуртунга ханы ынак болуру база бистиң ажылывыстың шынарын экижидериниг болгаш бистиң улузувустуң амыдыралын улам ыңай экижидериниг улаган өзулуг ажыл-херекчи болгаш ажыктыг эгелээшкиннерин бүгү тала-биле мактаарын, деткиирин болгаш нептередирин болдунуң эң чугула хүлээлгези ыллыр санап турар.

Бо чылын совет улус алларлыг стахановчу шимчээшкининиң дөртен чыл оюн демдеглеп эрттирер. Совет ажыл-ишчилериң чаа салгалы баштайгы беш чылдарның маадырларының көдүрүп үндүргеи түгүн бедик тудуп чоруурлар.

Чижээлээрге, шахтёрларның күш-ажыл мурнакчыларының кайгамчыктыг шимчээшкини — механизастаттынган бир арыглаттынган забойдан хонукта-ла мың болгаш оон хөй тонна хемүр-дашты казып тывар дээш шимчээшкин харын ол дугайын чугаалап турар эвес йнен. Ол шимчээшкининң киржикчилери технологтуг болгаш күш-ажылчы сагылга-чурумну шыңгыы сагып, өзулуг күш-ажылчы маадырлыг чорукту, ажылчын дадыгышкыны болгаш бүдүүгениг курлавырларын илередиринге тывынгыр чорукту көргүзүп турарлар дел, партияның ТК-ының шиитпириниде айыткан.

Социалистиг Күш-ажылдың Маадырлары — Кызбасста эш Смирновтуң, Донбасста эштер Мурзенко, Чих болгаш Таценко оларның бригадалары мурнунда чүгле улуг шахталарның коллективтериниң чедип ап болур турганы чедишкинин чедип ап, ам чыл дургузунда хайызы-даа миллион ажыг тонна хемүр-дашты казып тыпканнар.

Мурнакчыларның инициативазы чурттуң бүгү-ле хөмүрдаш бассейннерин хаара туткан. Чарыштын ол чаа хевириниң киржикчилери — дөрт үүс ажыг бригадалар эрткен чылын улус ажыл-ажылынга чер ниитиден казып тывар хемүр-даштың болгаш слачецтерниң дөрттүң бир кезээнден хөйүн бергеннер. Ынчангаш ыдыг бригадаларның саны өзүп турар, шимчээшкин уламна улуу-биле калбарып турар.

Күш-ажылды коммунистиг өзү-биле көөрү деп үүе хөрек кырында ол-дур, эштер! Мурнакчыларның —шахтёрларның дуржулгазын бистиң үлет өгүрүүстүң болгаш ниитизиниг-биле улуг ажыл-агыйының өске-даа ыарларының ажылчы чоннары ажыглаан болур болгаш ажыглаттынган турар ужурлуг дээрзинде чигзиниг чок.

Беш чылдың шалыпчы күш-ажылының мурнуку олуругларында бистиң аныяктарывыс чоруп турар. Дөрт үүс мың комсомолчулар, аныяк ажылыышчилер, он ийи мың комсомолчу-аныяктар коллективтери беш чылдың онаалдаларын шагда-ла күүселипкен. Хөй-хөй алдарлыг ажыл-херектериниң эгелекчилери Москваның, оон иштинде Бауман районунуң комсомолчулары, ынчалары бооп турар. Москва комсомолчуларының стахановчу өзү-биле, коммунистиг өзү-биле ажылдаар деп даңгыраан комсомолдуң Бүгү-эвилел хуралының 48 миллион киржикчилери ынаа-биле деткээннер. Бистиң кайгамчыктыг аныяктарывыска чаа-чаа чедишкиннерни күүселиңер, эштер!

Эргим эштер! Хүн бүрүнүң сагыыг човаашкынынан, бистиң ажыл хүннеривистиң кысчай чогундан бисти долгандыр турар тус-тус фактыларны болгаш болуушкуннарны доктаамал түңнеп күш четпейн турар бис. Совет кижилериң хөй-ниитичи ажыл-чорудулгазының хевирлери бистиң хүнеривисте чүс-чүс болгаш мүңмүң. Бо хүн бистиң ажылчыныыс, совет колхозчуус, совет интеллигент кижи болдуңуң күш-ажылын медереллиг-биле болгаш инициативтиг-биле көөрүнден аңгыда, улам калбак эрге-ажыктар-биле, бодунуң бүдүрүлге черинің, районунуң, областының, республиказының, бодунуң бүгү Төрээн чуртунуң эрге-ажыктары-биле чурттан турар кижидир.

Массаларның идей-политиктиг кижизидилгезиниң талазы-биле бистиң партиявыстың үрүлүү чорудуп турар улуг ажылының тодаргай өрге-түңнелин оон көрүп турар бис. Алызы барын бүгү талаларга бистиң бурунгаар шимчээшкинивистиң шиитпирлиг негелдези харын ажылчы чоннарның идейлиг бүзүрелиниң, политиктиг медереллиниң өзүлдези болур.

Идейлиг болуру дээрге бодунуң күш-ажылын ниити улуг херектиң — коммунизм тургузуушкунунуң кезээ кылдыр медереп билири, шүлүкчүнүң сөстери-биле чугаалаарга, «мээң күш-ажылым мээң республикамның күш-ажылынга каттыжыл турар» деп медереп билири болгаш миниин угаары болур.

Ол үүл дээрге чүгле бодуп бодаар болгаш дөгейлеңчек чорукка, будангай болгаш үендаян чорукка, дужун хараарларның хамаан чок болгаш олчааргак чоруунга эптеш чок болуру-дур.

Ол үүл дээрге бодундан болгаш өскелерден күш-ажылдың сагылга-чурумун эң шыңгыы негээри, шүдүргү, инициативтиг, бүгү күжүн берип ажылдаары-дыр.

Ол дээрге бодунуң социалистиг улуг Төрээн чуртунга ханы ынак болуру база бистиң ажылывыстың шынарын экижидериниг болгаш бистиң улузувустуң амыдыралын улам ыңай экижидериниг улаган өзулуг ажыл-херекчи болгаш ажыктыг эгелээшкиннерин бүгү тала-биле мактаарын, деткиирин болгаш нептередирин болдунуң эң чугула хүлээлгези ыллыр санап турар.

Хамаатылардың хөй-ниитичи-политиктиг идепкейниң бир эң чугуда хевири болза бисте Советтериң ажылы болур.

Советтериң ажылын экижидериниг болгаш оларның чон-биле харылзаазын быжыглаарынче бистиң партиявыс кезээде улуг кичээнгейин салып келген болгаш салып-даа турар. Сөөлгү чылдарда Советтериң ажылын экижидериниг улаганга чамдык чаа хоойлулар хүлээп алдыган. Ам ол хоойлуларны амыдыралга боттандырын турар, ынчаларга бис совет органнарының ролюн болгаш харысалгазын улам ыңай бедидерин, оларның ажылының демократтыг принциптерин улам калбартын, ханыладырын шудургу чедип алыр ужурлуг бис.

Советтериң ажылының чедишкини бистиң депутаттарывыс боттарының хүдээлгезин канчаар күүседип турарындан шиитпирлиг хамааржыр апаар.

Советтиң депутаты болуру — ол дээрге хүндүлүг херек, ынчалзажок оон-биле кады кончуг харысалгалыг, нарын ажыл. Бисте депутат совет органнарга бодунуң округунуң ажылчы чоннарының эргежактарының илередиксиздаа, ниитизи-биле совет улустуң эрге-ажыктарынга хамааржыр партияның политиказын боттандырарының дугайында сагыыг салыышкынын илередип турар ниити күүүне эрге-ажыктарының чер-черде төлөөлекчизи-даа болур.

Бисте депутаттарга кончуг улуг эргелери берген. Депутаттарның негелделеринге болгаш саналдарынга кичээнгейлиг болуру, олар боттарының хүдээлгелерин күүсетсин дээш ыдыг бээри — ол дээрге хоойлуңуң негелдези-дир. Ынчаарга олар боттары ону база хажык чокка сагыыр ужурлуг.

Коммунист-депутаттарының ролюнуң дугайын, оларның атаалдарының, оларның үлегержээнин дугайын онзалап чугаалары эргежок чугула. Бистиң ниити ажыл-хөрөөвис дээш коммунистерге кезээде улуг харысалга онаажып турар. Коммунист-депутатка ол харысалга ийи дакпыр улуг дээрзин чугаалаар бодай-дыр мен. Бо хүннерде депутатка кандидатка депшиттирген коммунист бүрүүү ол дугайын кезээде сактып чоруур болгаш социалистиг демократияны хөгжүдериниң өндүр улуг хөрөөзүне, бистиң улусчу эрге-чагыргавысты улам ыңай быжыглаарына боттарының боттуг салыышкынын киирип шыдаар дээрзинге чигзинмейн тур мен, эштер.

Эргим эштер, бистиң алларлыг армиявыстың дугайын доп-чулап-даа бол, чугаалавайн барын шыдаавас мен. Бистиң армиявыс — ол дээрге тайбың-ның армиязы, ол армия аңыы-дуңма чурттарның армияларыбиле кады бистиң айыыл чок чоруувусту болгаш бистиң тайбың күш-ажылывысты камгалап турар. Ынчангаш бистиң улус бистиң Чепсёктиг Күштериниске ынак бооп турар.

Эштер! Бистиң коммунистиг тургузуушкунувуска таарымчалыг тайбың байдалларны шын даштыкы политика хандырар хүлээлгелиг. Ынчангаш бистиң ниитики хөгжүдевистиң айтыыглары дег, ол ышкаш даштыкы политиканың айтыыглары бистиң соңгукчуларывыстың ханыза-биле сонуургаң турары черле билдингир.

Делегей херектеринге бистиң партиявыстың болгаш күрүневистиң шугуму эки билдингир. Ол политика социализмниң алыс бүдүжүнден болдунган болгаш совет кижилериң база социалистиг чурттарда бистиң акы-дуңмаларывыстың тургузукчу күш-ажылының эргеажыктарына бүрүнү-биле чаыгткан. Ол политика ангы талазы-биле хажык чок болбушаан, бүгү улустарның тайбыңының, хосталгазының болгаш айыыл чок чоруунуң хөрөөнге, оларның национал хамаарышпас чоруунуң болгаш социал депшилгезиниң хөрөөнге баразын болуп, бүгү делегейде эң-не калбак массаларның эргеажыктарына тааржып турар. Совет улус ол политиканы ыныр-биле, чаңгыс эп-сеткилдиг деткип турар. Бис ону моон соңгаар-даа идепкейлиг база шүдүргү чорудар бис.

Сөөлгү чылларда кожа-хелбээ тайбың догуныаашкынын аргаларына, харын-даа оон эргежок чугулазынга калбак улус массаларның-даа, чурттарның хөй нуруузуңуң чагырыкчы бөлүктериниң-даа медерелинде бадыткаттынган. Делегей арензынга күштериниг чаа денгизүүрү делегейниң дүшкүүрлүг чоруун чавырылдырар арганы болдурган. Ам безин буржуаз делегейниң удуртукчулары капитализм-биле социализмниң аразында төөгүлүг маргылдааны боочепсектиг күжү-биле шиитпирлээр деп кордап салыр шинээ чок. Талаларның кайызыдаа улуг үреглекчи күштуг чепсектерлиг бооп турда, байдалды улам ыңай чидиглендирер чоруктуң угаазылал чогу болгаш аажок аймылдым улам-на тодаргай болу берин турар.

Күрүнелериниң аразында тайбың кожа-хелбээ догуныаарының нормаларын ийи таланың болгаш хөй таланың хүлээлгирин турар хөй документилеринде, база ол ышкаш политиктиг декларацияларда шагда-ла быжыглагылаан. Ол бүгү болу бүде бербээн болбайн аян, харын. «Соок дайынны» узуткаар болгаш делегейниң чаа дайынны болу бээринин эйыылын эвэжедир телээде, улуг политиктиг ажылды чоруудар ужур таварышкан. Ынчангаш чавырлыышкынны чедип алырынга Совет Эвилелиниң болгаш социалистиг демкаттыштырылгазының чурттарының кады ажыл-чорудулгазы, агрессияның болгаш дайынның күштеринге удур оларның чайгылыш чок демисели шиитпирлиг ужур-дузалыг болган деп чугаалап болур.

Амгы үеде делегей болза тайбың, кожа-хелбээ догуныаарының өбөлгө болгаш бот-болуунга ажыктыг кады ажылдажылганың принциптерин амыдыралга боттандырарының сорулгазы бирги чергенин болу берип турар, ындыг үе-чадада кирип турар.

Ол — харысалгалыг үе-чада. Күрүнелериниң болгаш улустарның салым-чолун бүзүредип каан кижилер оларның ажыл-херээ берген өөрүнден карышпайн турар дээрзин көргүзер ужурлуг. Тайбың лозунларны салып, өөс кырыга тайбың кожа-хелбээ догуныаарының болгаш чавырлыышкынның принциптериниг чөпшээрежин турган, оны харыңдаа карап чаар дээш кылып, чогум херек кырында «соок дайын» үеэнинң политиказынче дедир эрин кордап, эндере чепсегленишкинин дүргедиринче ыйгырып, социализм чурттарына хамаарыштыр ажык өжөөннешкек чоруун илергейлеп тургулаар, ындыг политиктер база бар болгулаар болгай.

Ындыг политиктериниң чүүкүлү улустарының күзел-соруубиле карышкак бооп турар. Олар болза, херек кырында, экономика талазы-биле чаа аар-бергелерни болдурарындан болгаш чаа делегей дайынын өөскүдеранден өске чүү-даа саналдан шыдавастар. Ынчаарга оларга чогуур ийүде ойтур шавыышкынны бербес болза, бүгү-ниити тайбыңны быжыглаарына болгаш улустар аразында тайбың кады ажылдажылганы хөгжүдеринге моондакты олар таварыштырып болурлар.

Тайбың өзулуг быжыг болзун дээр болза, күрүне болгаш политиктиг ажылдакчыларның чайгылыш чок, тодаргай сорулгалыг болуру негеттинер, чавырлыышкынның удурларыкчыларына удур туржып билири, харын-даа оларның дайынга кирбезин негеттинер.

Барын чүкте, болдаарга, харысалгалыг болгу дег чамдык ажылдакчыларның талазындан дүшкүүрлүг чоруктун чавылдырыышкыны ажыктыг бе азы хоралыг бе, толаргайларга быжыкпышаан турар тайбың-ның болгаш дайын аймылының эвэжеп турарының байдалына чурттары ажыктыг бе азы хоралыг бе дээр дугайында шуугаазынларны дыңнаан, кижи аңаа кайгавас артажок.

Дүшкүүрлүг чорукту чавырылдырарының ажыктыын чигзиниг болдурар, дээн ораладжыышкыннарны кандыг-бир чурта барын үзеддиг бөлүктериниң күзелин ча

ЧОННУҢ ЧҮҮЛДҮГЗҮНҮҮШКҮНҮ

СЭКП Төп Комитединиң Чиңгине секретары Леонид Ильич Брежневтиң Москва хоорайның Бауман соңгулда округунуң соңгукчулары-биле соңгулда мурнунуң хуралынга тураскаатқан митингилер хоорөй, суурларда, болгаш ажылгыларда, бүдүрүлгелерде бедик көдүрүүшкүн-биле эртип турар. Ындыг митингилер найысылаалдың хөй-хөй бүдүрүлгелеринге соңгулда бүдүүзүүде болуп эрткилээн.

* * *

ХӨМҮР-ДАШЧЫЛАРНЫҢ СӨЗҮ

Москва хоорайның Бауман соңгулда округунуң соңгукчулары-биле ужуражышкынга СЭКП Төп Комитединиң Чиңгине секретары Леонид Ильич Брежневтиң чайынналчак, ханы уткалыг чугаазынга хамаарыштыр митингилер Каа-Хемниң хөмүр-даш разрезиниң участоктарынга болгаш эвилеглеринге болуп эрткен. Хөй кижи киржикчилиг митингиниң участогунуң начальниги Василий Елисеев ажыткаш, эш Л. И. Брежневтиң соңгулда бүдүүзүүде чугаазы — боттуг амыдыралдың чижектериндеп үндезилеттинген, өөредиглиг болгаш хей-аът кириикчи партийжи сөс деп үнелээн.

— СЭКП-ниң XXIV съездазиниң шиитпирлерин амыдыралга боттандырар талазы-биле бүгү партияның, совет улустуң чедишкиннери, ооң иштинде Россия Федерациязының ажылчы чоннарының, москвачыларның салыышкынын Леонид Ильич Брежнев онзалап демдегледи. Ында бистерниң үлүг-хуувус база кирип турарын бодап келгеш, кижи чайгаар-ла чоргаарланыр-дыр. Эрткен беш айларда нинти продукция бүдүрүн 551 муң тоннага, продукция сайгарарын 393 муң рубльге разрез күүсеткен болгай. Ам мурнувуста кол сорулга — беш чыл планын хуусаа бетинде күүседири болур — деп, «БелАЗ» чолаачызы Михаил Аксенов чугаалаан.

Р. ШАГИАХМЕТОВ.

* * *

ХЕЙ-АЪТ КИИРИП КЕЛИР

Хлеб заводунуң девискээринге ажыл шагы эгелээриниң мурнунда ол заводтуң удуртукчулары, инженер-техникиг ажылдакчылары болгаш ажылчыныар чыглып келген. Орта болган хөй кижи киржикчилиг митингиге мурнакчы ажылдыг, хлеб кылыр № 4 цехтың бригадири Анна Сөт сөс алгаш мынчаар чугаалаан:

— Совет кижилериниң чаагай чоруунга, аас-хежиинге бистин партиявыс болгаш чаззавыс доктаамал сагыш салып турарының база бир херечизи кылдыр Л. И. Брежневтиң чугаазын үнелээр мен. Ол бодунуң чугаазында күш-ажылды улуу-биле үнелеп, ону коммунистиг ёзу-биле көрүп, ооң үре-түнелин бедилер дээш туржурунче бисти кыйгырды. Ынчангаш даарта болур соңгуллага шуптувус чаңгыс кижи ышкаш демниг киржип, Төрээн чуртувустуң чечектелиишкини база партия, чаззавыс дээш бадылаалыңар.

Митингиге Мария Земенина, Галина Золотухина олар чүве чугаалааш, социалистиг чарышты улам калбартырыгче эш-өөрүн кыйгырган.

В. БОЛАТ.

* * *

1976 ЧЫЛДЫҢ ҮЛҮҮНДЕ

Ыраккы Тожунуң Тоора-Хемде бистиң штаттан дашкаар корреспондентивистиң дамчытканы болза, совхозтуң Көк-Чар сүт-бараан фермазынга митинг болган. Москваның Бауман соңгулда округунуң соңгукчулары-биле ужуражылгазынга эш Л. И. Брежневтиң чугаазынга тураскаатқан ол митингиге районуң мурнакчы саанчызы Ажимаа Кол мынчаар чугаалаан:

— Тоску беш чылда бодумга алган хүлээлгемни дөрт чыл үш айларда күүсеткеш, ам 1976 чылдың үлүүнде ажылдан турар мен. Мээң күш-ажылчы үлүүм — СЭКП-ниң XXV съездизинге белээм болур. Соңгулда мурнунуң хуралынга Л. И. Брежневтиң чугаазы чонну Төрээн чуртту экономиказын бижыглаарынче, изиг күзел, бот-идеякей болгаш бедик медерел-биле ажылдаарынче кыйгырып турар-дыр. Аңаа маадырлыг күш-ажыл-биле харыылаар ужурлуг бис.

* * *

СЕТКИЛ-ЧҮРЭЭМ ХАЙНЫКТЫРДЫ

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Леонид Ильич Брежневтиң Москваның Бауман соңгулда округунуң соңгукчулары-биле ужуражылгазынга делегерегей болгаш ханы уткалыг чугаазын телевидение дамчыштыр сеткил-чүрээм ханызындан улуг соңуургал-биле дыңнадым. Эң ылаңгыя РСФСР-ниң, ооң иштинде бистиң Сибирьнин, БАМ-ның көстүп көрбээн тудугларында чоннуң бүдүрүп турар чаагай ажыл-үүлеви хамааты кижиниң чоргаарлаандырып, хей-аът киирин кээр-дир.

«Амыдырал дээрге амыдырал-ла болгай эштер. Бо чылдарның иштинде бистер шуптувус XXIV съездиниң шиитпирлерин амыдыралга боттандырып тура, хөйүү көрүп, билип алган бис»—деп, эш Л. И. Брежнев кончуг-ла шын чугаалады. Мен бодум бир чыл ажыг үениң иштинде совет болгаш япон кинематографистериниң кылганы «Дерсу Узала» деп уран-чечен киноның кол ролунга ойнадым. Хөйүү көрүп, өөренип-даа алдым. Уран чүүлдүң шак мындыг найыралчы харылзаалары дээрге-ле бистиң партиявыстың тайбыңга ынакшылдыг даштыкы политиказының ачызы, ооң боттуг чижээ-дир.

М. МУНЗУК,
РСФСР-ниң болгаш Тыва АССР-ниң улустуң артизи.

1975 чыл — Херээженнерниң делегей чылы

ХЕРЭЭЖЕННЕР ЭВЕС БОЛЗА...

Херээженнер эвес болза,
Кээргел болгаш уяралды тывар бис бе?
Ажы-толду чылыктырар
«Авай» деп сос
чалыныалдыр кывар деп бе?
Өвер чашты таалаалыр
Өпей ыры
ааткыышка дыңналыр бе?
Херээженнер эвес болза,
Шүлүкчү мен
чүүү бижиир бараскан мен?
Кежээ шолбан херелинде
Чүү чүве
чүлду-чүрээм дүймедирил?
Ынакшылдың ындынналган
Ыры, шоорун
кымнар меңээ айтып бээрил?
Херээженнер эвес болза,
Чойганнарны,
хадыңнарны чүге дедиээр?
Хемнер каастаан чодурааның
Чокпак чечээн чүүүн ужун чарашсынар?
Джульеттаны, Татьянаны
Чүүү бодап,
үлегерлеп чогаатқан деп?

Херээженнер эвес болза,
Кедерел-даа,
уярал-даа кайның кээрил?
Чүм хар ышкаш, муңгаш черлеп,
Чүректерже орукту
кым
айтып бээрил?
Сеткилимден
ынчангаштың
Чечектерни
херээженге
сунуп чор мен.
Төөгүнүң чаалгазы
Херээженнер эвес болза,
Төрээн чуртка
Төлеттинмес өре-ширем
Кезик чамдыын
кымнар-биле үлежир мен.
Сеткилимден
ынчангаштың
«Четтирдим» деп,
херээженге
сөглеп чор мен.

Сергей ПЮРБЮ.

Четтинишкен кыстар ышкаш хадыңнарлыг,
Чечек шыпкан аяңнарга чыглып келгеш,
Школачы уруг-дарыг ойнай бээрге,
Уран ырлар ээим-аргаа чаңгыланыр.
Көккүр дээрден хүннүң саарган хереллери,
Хөглүг чайның чиңгир ногаан чурумалы,
Чалгаан хеминиң арыг меңгүн кылагар суу
Чаштарывыс дыжын, кадыын каңнажырлар.

Г. СИРОТИННИҢ фотозу.

Бүгү-эвилелдиң В. И. Ленин аттыг «Артек» пионер лагери

тургустунганындан бээр даарта 50 чыл болур

КЫЗЫЛ ГАЛСТУКТУГЛАР РЕСПУБЛИКАЗЫ

Бара далайның кыдыында кайгамчыктыг тоолчургу булуң бар, ооң дугайын бистиң чуртувустуң пионер болгаш школачы бүрүзү билир. Ол дээрге Бүгү-эвилелдиң В. И. Ленин аттыг «Артек» пионер лагеридир. Аңаа чылдын-на мун-мун совет пионерлер болгаш оларның делегейнин 50 ажыг чурттарындан келген даштыкы өөнүктери дыштанып турар.

Лагерь тудар дээн аныяк тудугжулар болүү 1925 чылдың чазынында комсомол Төп Комитединиң болгаш Кызыл Крестин Россия ниитилелиниң Төп Комитединиң путёвказы-биле Крымга чедип келгениндеп бээр ам чартык үче чыл эрткен. «Артекти» тудуп тургузар талазы-биле ажылды кадык камгалалының улус комиссарының оралакчызы З. П. Соловьев баштап турган. 1925 чылдың июнь 16-да лагерьге кызыл тук киниский берген, бистиң чуртувуска пионерлер дыштаныр эн баштайгы лагерьнин ажыттынганы ол.

Бөгүнгү «Артек» — омак, хөглүг бичии оолдар, уругларның чараш хоорайы. Ол Медведь дааның базарындан эгелээр. Чогум-на аңаа, мырынай далай чанынга, 50 чыл мурнунда баштайгы пионер майгынары көстүп келгилээн. Ол дөрт чыл мурнунда аңаа тудугжулар оолдар, уруглар удуур корпустарны туткан, оларны аңаа далайның үзүктел чок чалгыынга үдеттирип алгаш, удуп база оттуп турарлар. Ол дээрге ам «Артектин» чүгле кезээ—«Морской» лагерь-дир. Крымда кезээде ногаан турар эн улуг арыг ында. «Морской-нуң» эжинин чанында далай эриинде делегейнин бүгү чуртларының уругларынга тураскаал тургускан.

«Морскойдан» үнген орук «Горный» лагерьге чедире бээр. Узун суук кипаристер-биле хаажыланган чурумалдыг шөл хеп-хенертен көстүп келир. Ында 1943 чылда Крым дээш тулчуушкуннарга өлген Билдинмес матроска тураскаал бар. Ол тураскаалдың мурнунда бичии шолчүгешке артекчилер базымын оожургаткаш, пионержи ёзулалын кылыр. Лагерьге кежээ карацгылай бээрге, чанчыл болган пионержи одагларны кыпсыптар, аңаа оолдар, уруглар солун чугаалар дыннап, ырлар ырлажып база далайжыларның эрес-маадырлыг чоруунун дугайында шулүктер номчуп турарлар.

Элээн каш чылдар эртерге, «Горный»-биле кожа база бир чаз лагерь — «Воздушный» тургустунар.

«Горныйдан» ырак эвесте ховар ыыштарлыг кайгамчык нарк-заповедник бар. Ол дээрге ёзулуг дендрарий-дир. Парктың ындында, оруктуң оң талазында, артек школазының делгем, чырык бажыңы, ында дыка хөй болгумнер болгаш уругларның техника чогаадылгазының делгелгелери, шеригдалай делгелгези, боодалга кылыр чер, фотолаборатория, «Мээң Төрээн чуртум —ССРЭ» деп делгелге ажылдан турар. Школа мурнунда шөл бар, аңаа асфальтыга чурук чуруурунуң конкурстары чылдын-на болуп эртер. А ооң чанында — Төп стадион болгаш эштир бассейн.

Стадионнуң индиринде Медведь даанын. «Горный» лагерьнин, далайның чурумалдыг чараш хевири көстүп турар. Стадион — ол дээрге артекчи маргылдааларның кол ареназы-дыр. Аңаа «Артектиң» эн улуг болгаш омак, хөглүг байырлалдарын, пионерлер парадын эрттирип турар. Ол стадионга «тайбың», «найырал» деп сөстер аңгы-аңгы дылдар кырынга чаңгыланыр. Артектин дээри байырлалдарның чайнаан оттарынга чырый бээр.

Артек лагерьлериниң эң-не аныяа — «Прибрежный», ооң корпустары эрик кырында туттунган. Ам ында «Речная», «Озерная», «Лесная» болгаш «Полевая» деп дөрт пионер дружиназы аныяк парктың ыыг хүнден камгалап турар. Ол паркта мун-мун ыыштар, чурумалдыг каас-чараш черлер, эштир бассейннер, одаг ажыдар болгаш спорт шөлдери бар.

Далай кыдыынга, артек портуна чеде бээрге, ында пионер флоду — «Артек», теплоход, дүрген чоруур катерлер, моторлуг хейелер чалгыга чайгадып тургулаар. Делегейниң чизы-бүрү чуртларындан келген уругларның үндезилеп тургусканы Найырал парыгынга база барып болур, ында Бүгү-эвилелдиң В. И. Ленин аттыг пионер организациязының төөгүзүнүн делгелгези болгаш бистин чуртувуста баштайгы космос делгелгеи бар.

Евгений РЫБИНСКИЙ,
Бүгү-эвилелдиң В. И. Ленин аттыг «Артек» пионер лагериниң Кол эргелелиниң начальниги.

(ПМА).

КИЖИГЕ ЧАГЫРТКАН ЧААШКЫН

Колхозтарда болгаш совхозтарда суггарылга системаларын ажыглаарының албан черин БССР-ниң Мелиорация болгаш суг ажыл-агый министерствозу тургускан. Ол төпчүттүнген, тускайжыткан албан черин суггаттыг черлериң бедик продуктулуг болуруп хандырар ужурлуг деп, **министриниң оралакчызы А. Н. Беляев** СЭТА-ның корреспондентизинге дыңнаткан. Ол албан черинге тарылга черлерин чогуур өйүнде чемишчидилге-биле кады суггарарындан аңгыда, суггарылга системаларын болгаш суггарылга техниказын ажыглаарын, техниктиг хандырылгазын болгаш септелгезин чорударын, а ол ышкаш кадрларны белеткээрин даасканы.

Ам Белоруссияда суггаттыг черлериниң шөлү 110 муң гектарны ажа берген. Чүгле бо чылда безин ол шөл ам-даа 80 муң гектар өзер. Суггарылга системаларында бир муң беш үс ажыг доктаамал болгаш кежүн чоруур насос станциялары, суг чаашкынындар 2000 машина болгаш тургузуглар база өске-даа хөй гидротехниктиг рекселдер бар. Дүрген адырар болгаш хаалчак суг дамчыдар хоолайларның нинти узуну үш муң километр четкен.

Чаа албан чери бот-орулга-чарылгалыг. Колхозтар болгаш совхозтар-биле ол кереэ ёзугаар ажылдап турар. Олар сезон иштинде суг чаашкынындыр хереселдериниң хевирин барымдаалап, бир гектарны суггарганы дээш 30-деп 43 чедир рубльди төлеп турарлар.

Культурлуг одарларны суггарганындан ажыл-агыйларның бир гектардан чылда орулгазы үүс рубльден эвээш эвезин санап үндүрген. Ындыг черлерни шын ажыглап турда, ооң продуктулуу гектардан-на 7—8 муң мал чеминиң эге хемчээлинге чедип турар. Суггаттыг ногаа ажылы база улуг орулгалыг. Огурецтериниң, помидорларның болгаш капустаның немелде дүжүү бир гектардан-на 50-деп 100 болгаш ооң-даа хөй центнер чедип турар. Ынчангаш черни суггарарының херээлериниң колхозтарга болган совхозтарга ажыы илдеп.

Минск.

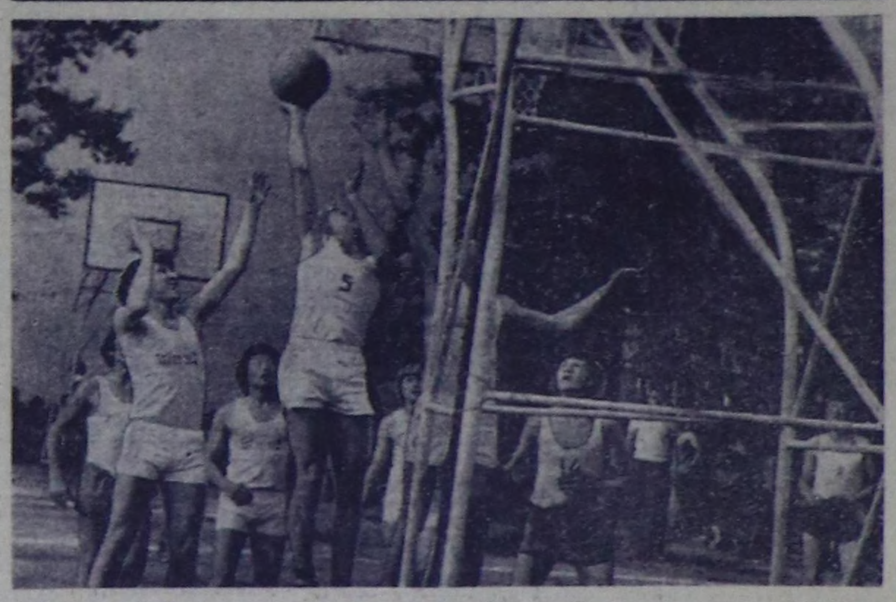

Чурттуң хоорайлар, суурларында спортчу чайның хөглүг оюнары эгелээн. Спортчу коллективтер күжүм шенежип, спортчу тиилелгелерин чедип ап турар. Бо чурукта Кызылда болуп эртип турар аныктар маргылдааларының киржикчилери баскетболга изиг түлүк оюнарның үезинде.

О. ОХЕМЧИКТИҢ фотозу.

ЭҢ-НЕ БИЧИИЛЕРГЕ ТЕАТР

Культура ордуларын, клубтарны санаваска, Ленинградта 29 театрлар, концерт залдары бар. Оларның дөртү уругларны болуп турар.

Элээн уруглар аныяк көрүкчүлер театрының шиилерин сонуурган болур. Эң бичии ленинградчылар тоолдуң ойнаарактар театрынга баар. Тоол—ол онзагай чогаал. Ол бичиилерни чараш үүлге, ак сеткилдиг, угаангыр, сагыңгыр болурунга өөредир. Тоол бичии кижилериниң сеткилин өөрүшкү-биле, изиг күзел-биле долдурар.

Тоол театры Ада-чурттуң Улуг дайының доостуруунуң мурнунда, 1944 чылда тургустунган. Ынчан бүзээлээшкиниң 900 кара хүннери чурттан эрткен Ленинградка тайбың амыдырал чогумчуп эгелээн. Дайының халавын эрткен уругларның өөрүшкүзүн деткиринге чаа ажыттынган ойнаарактар театры кончуг-ла дузалыг болган.

Бичии көрүкчүлер театрны сонуургаш, ооң ойнаарактар театрынга эдертип эккелгеш, шиидеп көргүзүптүп болур. Хүн бүрү катаптан турган эки, бак дугайында бодалды ол дораан-биле шаап алыр. Ойнаарактар театрының маадырлары тоолчургу амыдыралдыгдаа болза, олар сценага кижиниң сагыш-сеткилин илередир.

Чижээлээрге, Нина Гернеттиң таарыштырганы «Пар оглу Петрик» деп тоол эрес-дидим чорук дугайын тоожун турар.

Бир-ле катап Петрик улуг парлар-биле ойнап тура, кортуун көргүскен. Ол дээш парлар эрес-дидим чоруктуп демдээ—кара дилиндектерни хураап алгаш барган. Петрик ооң ала эвес, чаңгыс өөнүт, шыргайның бүгү аңнары ону «кортук» дээр апарган. Хоокүй Петрик чер кезип, ышкынып-ган эрес-дидим чоруун дилеп чорушкан. Бегенотка таварышкан: ооң садып турар сүрүг чепсэ эрес-дидим болурунга таарышпас. Шыдал чок багай апайлар коргудар бөрүүнүн-даа эрес-дидими аңаа таарышпаан. Угаан-сарыыл чок аскыр даалаарның бот-боттарын ыымактаашкан калчаалыг дидимдаа Петрикке херээ чок. Ооң орнунга куурарын артканы-ла дээре!

Петриктиң иезин аарый бээр. Ынчан ол карацгы дүмбей аргадан-даа, чазыс-чайык, кызаңдаашкын, диңмирээшкиндеп-даа, калчаарап үерлээн шаштын хөмден-даа кортпайн, пезинге эмчи чалап эккээр. Ол дээш улуг пар аңаа кара дилиндектерин эгидип бээр...

Ол өөредиглиг чараш шиини уругларны кончуг сонуургаар. Олар пар оглу-биле кады боттары ындыг ужуралдарга таварышкан дег мунгаран, ооруп, дүвүреп, хөйүү-ле болаарлар.

Театрның репертуарында 25 шиилер бар. Олар шупту тоолдар. Орус болган делегейниң улустарының база амыдыгеге тураскаатқан тоолдар, Гернеттиң «Даңгына-пага», Лифшицтиң болган Кичановының «Аленушка биле солдат», Лапухин биле Новацкийниң «Эдлепиг ылбичи» деп шиилери улуг чедишкиннинг эртан турар. Театрга тускай шиилерни кол режиссёр, РСФСР-ниң уран чүүлүнүң алдарлыг ажылдакчызы Юрий Елисеев базып бижитилээн.

Театрда тускай мергежилдиг талантылыг актёрлар ажылдап турар. РСФСР-ниң алдарлыг артизи Ольга Ляндэберг театрның тургустунган хүннүнден бээр уругларга ойнап келген. Ол ышкаш Ольга Горчакова, Алла Дорошина, Петр Истомин олар он ажыг чыл мында ажылдап, боттарының дуржулгазын аныяк актёрлар Анатолий Бубновка, Игорь Затарынга, Ирина Морозова, Алена Михайловага, Валентин Морозовка, Ирина Магутова, Владимир Шадринга, Надежда Филипповага дамчыдып турарлар. Шупту шиилериниң кааслалгазын кол чурукчу Нелли Полякова кылган.

Театрның шиилери-биле чүгле Ленинградтың эвес, а бистиң чуртувустуң хөй-хөй хоорайларының уруглары танышкан. Тоолдар театры сонгу ыыллардa Югославияга, Иракка, Кувейтке, Туранга, Иранга четилээн. А чоокта чаа артистер Африкадан чаныы келген. Олар боттарының уран чүүлүн Египет Араб Республиканың, Суданың, Сомалиниң бичии көрүкчүлериниг улуг чедишкиниг бараалгаткан.

Ирина КИРПИЧНИКОВА.
ПМА-ның корреспондентизи.

АГААР

Бөгүн республикада өөза өскерлиишкин чок, кезек-кезек булуттарлыг агаар болур. Хатыг дүргеи секундада 7—12 метр. Аңаарының температуразы даглыг черлерге 17—22, арткаларынга 24—29 градус изиир.

Кызылга агаарның температуразы 26—28 градус изиг болур.

СЭКП Бай-Тайга райкому, райкүүском, «Тээли» совхозтуң парткому, дирекциязы, ажылчын комитеди, Тээли көдээ Совет күүсүгү 1944 чылдан бээр СЭКП кежигүү, партия, совет ажылының хоочуну, «Тээли» совхозтуң партком секретары

Хертек Бопанашович БИЧЕ-ООЛДУҢ

үр эвес, аар аараан соонда моозоинин дыңнатышаан, ооң от-бүлезиниг, тореллериниг болгаш эш-оорунга ханы кажыдалын илередип тур.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

ИЮНЬ 15-ТЕ

МОСКВАДАН

9.00—Дамчыдылгалар программазы.
9.05—Фильмнерни — уругларга. **«Дубровка».** Уран-чечен фильм.
10.20—ССРЭ-ниң футбол чемпионады. **ЦСКА—«Торпедо».** 2-ги кезээ. Өңнүт.
11.05—Төп телевидениениң болгаш Бүгү-эвилел радиозунуң Уругларның улуг хорунуң концерти. Эвилелдер Бажыңының Колонналыг залындан дамчыдылга. Өңнүт.
11.50—Медээлер.
12.00—**«Совет Эвилелинге баран боор тур мен».**
13.00—**«Музыкалыг киоск».**
13.50—14.00—Чапсар.
14.00—Дамчыдылгалар программазы.
14.05—**«Улуг тиилелгениң байырлалы».** Документалдыг телефильмниң баштайгы көргүзүлгези.
14.55—**«Делегей панорамазы».** Өңнүт.
15.25—**«Кино аян-чоруктарының клуву».** Өңнүт.

КЫЗЫЛДАН

16.25—**«Телемедээлер».** Тускай үндүрүлге.

МОСКВАДАН

16.35—**«Экранда — кинокомедия».** **«Шокар рейс».** Уран-чечен фильм.
18.00—**«Ye».** Информастыг программа.
18.30—**«Оперетта кежээзи».** Өңнүт.
19.30—**«Совет Эвилели — даштыкы аалчыларның көргени-биле».**

КЫЗЫЛДАН

19.45—**«Телемедээлер».** Тускай үндүрүлге (орус дылга).

МОСКВАДАН

20.00—**«Көдээниң ажыл-ижи».**
21.00—Медээлер.
21.15—**«Ыры-75».** Өңнүт.
21.35 — **«Экранда — кинокомедия».** **«Шокар рейс».** Уран-чечен фильм. Өңнүт.
23.00—**«Ye».** Информастыг программа.
23.30—01.15 — ССРЭ-ниң футбол чемпионады. **«Динамо»** (Киев) — **«Динамо»** (Москва).

ИЮНЬ 16-ДА

КЫЗЫЛДАН

17.00—**«Тулчуушкун шөлү, амыдырал шөлү».** Документалдыг фильм.
17.30—Фильмнерни — уругларга. **«Чиңгир көк дээрде шаштыккан».**
18.15—**«Аныяк ленинчилер».** Уругларга дамчыдылга.
18.45—**«Йоко».** Мультфильм.
19.15—Телемедээлер.
19.25—**«Кино аян-чоруктарының клуву».** Киножурнал.
19.45—**«Хамааты камгалалының билиглерни кижи бурузунге».** Дамчыдылга.
19.55—**«Албан-дужаалы ыыдыг».** Телефильм.
20.10—Телемедээлер.
20.25—Чарлаалар, реклама.
20.30—**«Чурттаар чер».** Уран-чечен фильм.
22.00—23.00—**«Уян сеткил».** Фильм-концерт.

Редактор В. С. ШАРАВИИ.

КИНО

ИЮНЬ 15-ТЕ

«КАА-ХЕМ»: **«Эй, ковбойлар!»** 9.50, 11.20, **«Шупту буруудадымышкынар аңаа удур»** 13.00, 14.40, 16.20, 18.40, 21.00 шактарда.

«ПИОНЕР»: **«Руслан биле Людмила»** (2 сериязы кады) 11.00, 14.00, **«Карадаашкын»** 17.00, 19.00, 21.00 шактарда.

«ВОСТОК»: **«Кудай толдери»** 9.00, 11.00, **«Чалыг чоруккa удур кажарлаашкын»** (2 сериязы кады) 13.00, 16.00, 19.00 шактарда.

ЧАЙГЫ КИНОТЕАТРГА: **«Совет Эвилели бис бис»** 11.20, 13.10, **«Кежээ дүшкелек»** 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

ИЮНЬ 16-ДА

«КАА-ХЕМ»: **«Дүнеки мотоциклчи»** 10.00, **«Ынакшыл деп чүл»** 11.40, 13.30, 15.20, 17.10, 19.00, 20.45 шактарда.

«ПИОНЕР»: **«Шайбадан книр!»** 9.10, 14.05, **«Даглар чаан тур»** 10.40, 12.25, 15.35, **«Шупту буруудаамышкынар аңаа удур»** 17.15, 19.00, 21.15 шактарда.

«ВОСТОК»: **«Али-Баба болгаш дөртен дээрбечилер»** 15.00, **«Соолгу ок»** 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ Индекс 667000

Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажын № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчыларының 35-24, пропаганда киллизиниң 31-75, харыысалгалыг секретарының 23-35, партийжи амыдырал киллизиниң 37-13, культура киллизиниң 23-54, көдээ ажылагый киллизиниң 21-47, үлетпүр киллизиниң 23-54, чагаа киллизиниң 41-27, информация-база совет тургузуг киллизиниң 20-60, корректорларның 27-41, бухгалтериянын 50-22, солун келбейн барганда 32-75 телефонче долгаар.

ТИРАЖЫ 16748. ЧАГЫГ № 2241.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле өргелелиниң типографизы. (Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажын № 1).

ТС—00141.